

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedra**

V kurso, komercinės teisės
studijų atšakos studentės
Alinos Burlakovos

Magistro darbas

**SĄLYGINĖS PRIEVOLĖS:
SAMPRATA, YPATUMAI IR
ŠIO INSTITUTO TAIKYMAS TEISMŲ PRAKTIKOJE**

Darbo vadovas: asist. dr. S. Drazdauskas
Darbo recenzentas: lekt. dr. T. Kontautas

Vilnius 2009

TURINYS

IŽANGA	4
I DALIS. SĄLYGINĖS PRIEVOLĖS SĄVOKA	6
1 skyrius. Prievolės sąvoka ir jų įvairovė	6
1. Prievolės samprata	6
2. Prievolių įvairovė	8
2 skyrius. Sąlyginės prievolės samprata, reikšmė, atsiradimo pagrindai	9
1. Sąlyginės prievolės sąvoka	9
2. Sąlyginės prievolės reikšmė	9
3. Prievolės, negalinčios būti sąlyginėmis	11
4. Sąlyginės prievolės atsiradimo pagrindai	13
5. Sąlyginės prievolės ir sąlyginio sandorio santykis	14
3 skyrius. Sąlyginių prievolių atskyrimas nuo kitų rūšių prievolių	15
1. Sąlyginė ir terminuota prievolė	15
2. Preliminarios sutarties ir sąlyginio sandorio atskyrimas	18
II DALIS. SĄLYGOS SAMPRATA IR POŽYMIAI	21
1 skyrius. Sąlygos samprata	21
2 skyrius. Sąlygos požymiai	21
1. Sąlyga – būsima aplinkybė	22
2. Sąlyga – nežinoma, neaiški, tikėtina aplinkybė	22
3. Sąlyga – objektyviai galima aplinkybė	24
4. Sąlyga – teisėta, neprieštarauti viešajai tvarkai ir gerai moralei aplinkybė ...	27
III DALIS. SĄLYGŲ RŪŠYS	29
1 skyrius. Pozityvios ir negatyvios sąlygos	29
2 skyrius. Atidedamoji ir naikinamoji sąlyga.....	30
1. Atidedamoji sąlyga	30
2. Naikinamoji sąlyga	32
3. Pakeičiamoji sąlyga	33
3 skyrius. Aiškiai išreikštos ir numanomos sąlygos	34
1. Aiškiai išreikšta sąlyga	34
2. Numanoma sąlyga	34
4 skyrius. Atsitiktinės, nuo šalių valios nepriklausančios ir mišrios sąlygos	35
1. Atsitiktinės sąlygos	35
2. Nuo šalių valios priklausomos sąlygos	35

3. Mišrios sąlygos	38
IV DALIS. SĄLYGOS ATsirADIMO LAIKAS	39
1 skyrius. Pozityviosios sąlygos atsiradimo laikas	39
2 skyrius. Negatyviosios sąlygos atsiradimo laikas	41
V DALIS. ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS IKI SĄLYGOS ATsirADIMO ...	42
1 skyrius. Šalių pareiga elgtis sąžiningai, nekliudyti ir nepadėti sąlygai atsirasti	44
2 skyrius. Kitos šalių teisės ir pareigos iki sąlygos atsiradimo	46
1. Atidedamoji sąlyga	46
2. Naikinamoji sąlyga	49
VI DALIS. ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS ATsirADUS SĄLYGAI	51
1 skyrius. Šalių teisėms ir pareigoms taikytina teisė	51
2 skyrius. Grįžtamosios galios principas	53
1. Grįžtamosios galios principo reikšmė	53
2. Grįžtamosios galios principo išimtys	53
3. Grįžtamosios galios principo taikymas prievolėms su atidedamąja sąlyga ...	55
4. Grįžtamosios galios principo taikymas prievolėms su naikinamąja sąlyga	57
VII DALIS. ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS NEATsirADUS SĄLYGAI	58
IŠVADOS	59
LITERATŪROS SĄRAŠAS	62
SANTRAUKA	65
SUMMARY	66

IŽANGA

Fiziniai ir juridiniai asmenys yra saistomi įvairiausių tarpusavio santykių. Jie atsiranda dėl to, kad asmenys gali veiksmingai apsaugoti ir įgyvendinti savo teises ir interesus tik veikdami kartu. Jie dalyvauja civilinėje apyvartoje atlikdami įvairius teisinius veiksmus: sudaro sandorius, atlygina nuostolius arba žalą, perleidžia vieni kitiems savo teises ir pareigas ir panašiai. Dėl asmenų interesų priešingumo tie santykiai dažnai yra priešaringi ir sudėtingi. Be to, civilinės apyvartos dalyviams labai svarbu turėti pakankamai veiksmingų teisinių priemonių savo ekonominei veiklai planuoti. Visa tai lemia būtinumą reguliuoti visuomeninius santykius teisės normomis. Tokiu būdu visuomeniniai santykiai tampa prievolniais. Taigi prievolių teisė atlieka labai svarbią ekonominę funkciją – įteisina turto, kapitalo apyvartą, materialijų gėrybių paskirstymą, užtikrina gamybos ir vartojimo sričių santykį. Laisvos rinkos ekonomikos valstybėse prievolių teisė privalo taip reglamentuoti turtinius santykius, kad rinkos dalyviai, naudodamiesi civilinių įstatymų teikiamomis galimybėmis, galėtų sudaryti patikimus verslo plėtros planus, norimus sandorius. Todėl prievolių teisė yra ne tik sudėtingiausias ir labiausiai išplėtotas, bet ir bene svarbiausias civilinės teisės institutas. Tarp asmenų susiklostančių santykių įvairiapusiškumas ir daugialypiškumas lemia ir šių santykių teisinių formų įvairovę. Teisės doktrinoje išskiriami įvairūs prievolių klasifikavimo kriterijai ir jų pagrindų prievolės skirstomos į tam tikras rūšis. Šiame darbe nagrinėjama viena iš Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau darbe – CK) reglamentuotų prievolių rūšių – sąlyginės prievolės. Sąlyginėms prievolėms yra būdingi tam tikri ypatumai, išskiriantys jas iš kitų prievolių gausos. Praktikoje teisingai jas kvalifikuoti svarbu dėl to, kad CK numatytos kai kurios specifinės taisyklės, taikomos tik sąlyginės prievolės šalims. Darbo temos aktualumą lemia būtent tai, kad sąlyginės prievolės yra viena iš teisinių žmonių bendravimo ir ekonominių santykių formų. Išsiaiškinus sąlyginėms prievolėms būdingus ypatumus, sudaromos sąlygos tinkamam tarp šalių susiklostančių santykių kvalifikavimui ir teisingam tokius santykius reglamentuojančių normų pritaikymui.

Šio darbo objektas yra sąlyginės prievolės. Darbe siekiama apibūdinti sąlyginės prievolės sampratą, išanalizuoti jos ypatumus, pateikti šios rūšies prievolių atskyrimo nuo kitų prievolių rūšių kriterijus, išanalizuoti prievolės subjektų teisinę padėtį iki ir po sąlygos atsiradimo, įvertinti šio instituto taikymą teismų praktikoje.

Darbe kompleksiskai naudoti lingvistinis, sisteminis, teleologinis, istorinis, loginis, lyginamasis metodai. Sąlyginės prievolės reglamentuojančios teisės normos pirmiausia

nagrinėtos lingvistinio metodo pagalba. Atsižvelgiant į tai, kad šis metodas nėra visa apimantis, aiškinimo rezultatai tikrinami ir kitais būdais. Sisteminis metodas padėjo nustatyti sąlygines prievoles reglamentuojančių normų vietą teisės sistemoje, atskleisti jų sąveiką su kitomis prievolių teisės instituto normomis bei kitomis visos civilinės teisės šakos normomis. Pavyzdžiui, šio metodo pagalba buvo nustatyta, kad analizuojant sąlyginių prievolių ypatumus turi būti nagrinėjamos ne tik teisės normos, reglamentuojančios sąlygines prievoles, bet ir normos, numatančios sąlyginių sandorių sudarymo galimybę. Teleologinis (arba teisės akto leidėjo ketinimo) metodas leido daryti išvadas dėl tam tikrų normų turinio ir, atsižvelgiant į jų tikslus, taikymo. Loginis metodas būtinas atskleidžiant bet kokio mokslinio tiriamojo darbo tikslus, aiškinantis teisės normų turinį, pateikiant išvadas bei apibendrinimus. Remiantis loginiu metodu buvo išnagrinėta surinkta medžiaga bei padarytos išvados dėl sąlyginių prievolių ypatumų. Istorinis metodas buvo naudojamas nagrinėjant prievolės sampratos evoliuciją ir aiškinant šios sąvokos tęstinumą nuo pat Romėnų teisės laikų. Lyginamasis metodas leido įvertinti Lietuvos teisės doktrinos ir užsienio valstybių teisės doktrinos skirtumus analizuojant sąlyginių prievolių ypatumus ir jų sukeltas teises pasekmes.

Sąlyginių prievolių samprata bei ypatumai pakankamai išsamiai išnagrinėti profesoriaus Valentino Mikelėno jo knygoje „Prievolių teisė“. Kitų išsamesnių šaltinių nagrinėjama tema Lietuvos teisės doktrinoje nėra. Šio darbo originalumą lemia sąlyginėms prievolėms būdingų požymių išvedimas atsižvelgiant ir į kai kurių užsienio valstybių sukauptą patirtį ir praktiką šioje teisės srityje. Taip pat šis darbas yra pirmas mokslinio pobūdžio darbas, pateikiantis Lietuvos teismų praktikos, susijusios su nagrinėjama tema, analizę bei vertinimą.

Nagrinėjant pasirinktą temą, pagrindinis analizės objektas buvo Lietuvos Respublikos civilinio kodekso normos, reglamentuojančios sąlyginių prievolių ir sandorių institutą. Kaip jau buvo minėta, darbe remtasi profesoriaus Valentino Mikelėno knyga „Prievolių teisė“, nes joje pateikiama vienintelė išsamesnio pobūdžio sąlyginių prievolių teorinė analizė. Taip pat nagrinėti Civilinio kodekso pirmos ir šeštos knygų komentarai. Nemažai dėmesio skiriama Lietuvos teismų praktikos analizei bei vertinimui. Atsižvelgiant į tai, kad sąlyginių prievolių institutas žinomas ne tik kontinentinės teisės sistemoje, bet ir bendrojoje teisėje, darbe remiamasi ir bendrosios teisės doktrina.

I DALIS

SĄLYGINĖS PRIEVLĖS SĄVOKA

1skyrius

Prievlė sāvoka ir jų įvairovė

1. Prievlė sāvprata

Išsamus sąlyginės prievlės sąvokos atskleidimas galimas išanalizavus prievlės sāvpratą ir kiekvienai prievlei būdingus požymius. Tik tokiu atveju įmanoma suprasti, kokios yra sąlyginės prievlės ypatumai ir kokie požymiai išskiria sąlyginę prievlę iš kitų prievlių rūšių gausos.

Prievlės sāvoka buvo žinoma jau senovės Romėnų teisės doktrinoje. Joje buvo skiriama: asmens daiktinė teisė – teisė daiktui, asmens asmeninė teisė – teisė asmeniui.¹ Teisė asmeniui buvo suprantama kaip asmens laisvės suvaržymas, kuris verčia asmenį ką nors daryti arba ko nors nedaryti. Tokio asmens suvaržymo nebūtų, jeigu jo nevaržytų prievlės santykiai. Pačiu seniausiu iš mėginimų apibrėžti prievlės sāvoką laikomas Gajaus Institucijose pateikiamas asmeninių ieškinių (*actio in personam*) apibrėžimas: *“In personam actio est, qua agimus cum aliquo, qui nobis vel ex contractu vel ex delicto obligatus est, id est cum intendimus dare facere praestare oportere”* (lot. asmeninis ieškiny s pareiškiamas tuo atveju, jeigu atsakovo įsipareigojimas kyla iš sutarties ar iš delikto, t.y. jeigu reikalaujama kai ką duoti, atlikti, suteikti). Justiniano Digestuose įtvirtintas toks prievlės apibrėžimas: *“Obligationum substantia non in eo consistit, ut aliquod corpus nostrum aut servitutum nostram faciat, sed ut alium nobis adstringat ad dandum aliquid, vel faciendum, vel praestandum”* (lot. prievlės esmė yra ne padaryti kokį nors daiktą ar servitutą mums priklausomą, o priversti asmenį kai ką mums duoti, atlikti tam tikrus veiksmus arba ką nors suteikti). Geriausiai prievlės esmė atskleidžama Justiniano Institucijose: *“Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius rei solvendae secundum iura nostrae civitatis”* (lot. prievlė yra teisiniai pančiai, kuriais mes pagal savo valstybės įstatymus priverčiame ką nors įvykdyti).²

Taigi sāvoka “prievlė” buvo vartojama dar Romėnų teisės doktrinoje ir traktuojama kaip juridinė nuostata, suteikianti vienam asmeniui teisę reikalauti

¹ STASKONIS, Vladas, *et al. Civilinė teisė*. Vįjusta, Kaunas, 1997. Psl. 346

² NEKROŠIUS, Ipolitas, NEKROŠIUS, Vytautas, VĖLYVIS, Stasys. *Romėnų teisė*. Vilnius, 1999. Psl. 207

(*creditum*), o kitą asmenį įpareigojanti ką nors atlikti arba susilaikyti nuo tam tikro veiksmo (*debitum*).

Romėnų teisėje naudotas apibrėžimas buvo pagrindas šio instituto suvokimo ir apibrėžimo vystymui kitose valstybėse, taip pat ir Lietuvoje. Lietuvoje galioję Rusijos imperijos civiliniai įstatymai numatė prievolės, atsirandančias dėl žalos padarymo (deliktų), ir prievolės, atsirandančias iš sutarčių.³ 1964 metų civilinis kodeksas nustatė, kad pagal prievolę vienas asmuo (skolininkas) privalo atlikti kito asmens (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą, o kreditorius turi teisę reikalauti iš skolininko, kad jis įvykdytų savo pareigą. Toks prievolės apibūdinimas yra aktualus ir šiandieninėje teisėje. Taigi nuo romėnų laikų prievolės samprata beveik nepakito.

CK 6.1 straipsnyje prievolė apibrėžiama kaip teisinis santykis, kurio viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą arba nuo jo susilaikyti, o kreditorius turi teisę reikalauti, kad skolininkas įvykdytų savo pareigą. Taigi prievolės šalis, turinti reikalavimo teisę (aktyvioji šalis) vadinama kreditoriumi, o prievolės šalis, turinti pareigą (pasyvioji šalis) – skolininku. Tarp šių šalių susiklosto teisinis santykis: viena turi teisę, kita – pareigą. Svarbu pabrėžti, kad civilinėje teisėje galioja sutarties uždarumo principas, pagal kurį iš prievolės kylančios teisės ir pareigos atsiranda tik prievolės šalims. Tesės doktrinoje išvedami šie prievolės požymiai:

1. prievolė – tai civilinis teisinis santykis tarp dviejų ar daugiau šalių (tarp kreditoriaus ir skolininko);
2. prievolės šalis sieja tarpusavio teisės ir pareigos;
3. prievolės vykdymas užtikrinamas civilinių teisinių sankcijų taikymu.

Apibendrinant galima pasakyti, kad privatinės teisės požiūriu prievolė yra dviejų ar daugiau asmenų civilinis teisinis santykis, kai šie vienas kitam turi tam tikras teises ir pareigas, o jų įgyvendinimas užtikrinamas galimybe taikyti teises sankcijas. Todėl prievole galima vadinti tik tokį asmenų santykį, kurį pripažįsta teisė ir iš kurio kilusios teisės ir pareigos gali būti priverstinai įgyvendintos valstybei padedant.⁴

---

³ MAKSIMAITIS, Mindaugas, VANSEVIČIUS Stasys. *Lietuvos valstybės ir teisės istorija*. Justitia, Vilnius, 1997. Psl. 195

⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 22

2. Prievolių įvairovė

Prievolės yra teisinė žmonių bendradarbiavimo ir ekonominių santykių forma⁵. Teisės subjektai dalyvauja komerciniuose santykiuose, keičiasi tarpusavyje materialinėmis bei nematerialinėmis vertybėmis, žiniomis, moka vieni kitiems už prekes bei paslaugas, suteikia paskolas, atlygina nuostolius bei padarytą žalą, derina savo veiksmus gamybos ir kitose verslo srityse. Taigi tarp jų susidaro labai daug ir įvairių turtinių ir asmeninių neturtinių santykių kurie pasižymi dinamiškumu, sudėtingumu ir kartais neapibrėžtumu. Todėl atsiranda poreikis reguliuoti šiuo santykius teisės normų pagalba, suteikti jiems prievolinių teisinių santykių formą. Prievolių teisės reguliavimo metodas pagrįstas bendrais civilinių santykių teisinio reguliavimo principais: prievolės subjektų lygiateisiškumu, nuosavybės neliečiamumu, sutarties laisve, nesikišimu į privačius santykius, neleistinumu piktnaudžiauti teise, visokeriopa civilinių teisių teismine gynyba bei šalių ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva. Tačiau šių santykių sureguliuojimas vien bendrais principais yra nepakankamas. Sparčiai ir intensyviai didėjant civilinės apyvartos apimčiai, tampa ypač svarbu detaliai ir tinkamai reglamentuoti šiuos santykius, t.y. suteikti jiems teisinę formą, kurioje būtų tiksliai ir aiškiai, laikantis galiojančių įstatymų, nustatytos prievolinių santykių subjektinės teisės ir pareigos, nustatyti jų įvykdymo terminus, būdą, vietą bei šalių turtinę atsakomybę už teisių ir pareigų neįvykdymą arba netinkamą įvykdymą. Taigi teisinių santykių gausumas ir įvairovė sudaro objektyvų būtinumą juos reglamentuoti atsižvelgiant į jų specifiką. Teisė privalo nuolat prisitaikyti prie besikeičiančių civilinėje apyvartoje dalyvaujančių subjektų poreikių ir sukurti visus instrumentus, kad teisės subjektai galėtų tinkamai įgyvendinti savo tikslus, savo nuožiūra nustatytų tarpusavio teises ir pareigas. CK numatytos įvairios prievolių, kurių pagalba šalys gali sureguliuoti tarpusavio santykius, rūšys. CK 6.30 – 6.32 str. reglamentuoja vieną iš prievolių rūšių – sąlygines prievoles.

---

⁵ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 67

2 skyrius

Sąlyginės prievolės samprata, reikšmė, atsiradimo pagrindai

1. Sąlyginės prievolės sąvoka

Sąlyginės prievolės samprata pateikiama CK 6.30 str. 1 d.: sąlyginė yra prievolė, kurios atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su tam tikros aplinkybės buvimu ar nebuvimu ateityje. Tai reiškia, kad prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas priklauso nuo būsimo, tačiau nežinomo, neaiškaus įvykio ar veiksmo. Šalys laisva valia susitaria, kad tam tikra aplinkybė ar įvykis nulems jų tarpusavio teisių ir pareigų vykdymo pradžią ar pabaigą. Paminėtina, kad kartais prievolės esmė nulemia būtinumą sieti ją su sąlyga. Tokiais atvejais įstatymas gali numatyti sąlygą, su kurios buvimu siejamas prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas.

Šalys, sudarydamos sutartį ir nustatydamos jos sąlygas, tarytum pačios sukuria teisę. Tą joms leidžia daryti sutarties laisvės principas ir dispozityvios įstatymo normos. Sutarties laisvės principas leidžia privatinės teisės subjektams laisvai nustatyti savo tarpusavio teises ir pareigas. Šia prasme sutartis yra papildoma visuomeninių subjektų elgesio reguliavimo priemonė.⁶ Svarbu paminėti, kad įstatymas nustato tik sąlyginės prievolės sudarymo galimybę, taip pat apibrėžiami reikalavimai, kuriuos turi atitikti sąlyga, tačiau kiekvienu atveju, šalys pačios susitaria dėl konkrečios sąlygos. Pavyzdinio sąlygų sąrašo įstatyme neįmanoma pateikti, nes, kaip jau buvo minėta, tarp šalių susiklostantys santykiai yra per daug įvairialypiai.

2. Sąlyginės prievolės reikšmė

Verta paanalizuoti, dėl kokių priežasčių tam tikrais atvejais palanku yra prievolės galiojimą susieti su tam tikros sąlygos atsiradimu ar neatsiradimu ateityje.

Pirma, tam tikrais atvejais šalys, sudarydamos sutartį, numato, kad ateityje gali įvykti toks įvykis arba viena iš sandorio šalių ar trečiasis asmuo gali atlikti tokius veiksmus, dėl kurių pasikeis sandorio šalių interesai ar galimybės vykdyti prisiimtus įsipareigojimus. Taigi gali būti palanku padaryti prievolės galiojimą priklausomą nuo tam tikros sąlygos. Pavyzdžiui, šalys sudaro žemės sklypo nuomos sutartį, tačiau jiems yra žinoma, kad valstybė gali imtis veiksmų, kad paimtų šį žemės sklypą visuomenės

---

⁶ MIKELĖNAS, Valentinas. *Sutarčių teisė*. Justitia, Vilnius, 1996. Psl. 313

poreikiams. Šalys, siekdamas iš anksto susitarti dėl nuomos sutarties likimo, gali įtraukti į sutartį sąlygą, kad ji galios iki sprendimo paimti žemės sklypą visuomenės poreikiams priėmimo. Taigi sąlygos įtraukimas į sutartį gali suteikti šalims aiškumą dėl sutarties likimo atsiradus sąlygai.

Antra, šalys, nurodydamos sąlygą, gali sandorio sudarymo motyvą įtraukti į jo turinį ir šiam motyvui suteikti teisinę reikšmę⁷. Pavyzdžiui, jeigu butas išnuomojamas tik todėl, kad jo nuomininkas išvyksta į sanatoriją, šis motyvas sandoryje gali būti nurodytas kaip sąlyga. Jeigu ši sąlyga neįvyks, sandoris nesukels teisinių padarinių.

Trečia, sąlygos įtraukimas į sandorį gali sumažinti šalių riziką, kad dėl ateityje tikėtino įvykio ar veiksmo šalys gali neįvykdyti savo įsipareigojimų pagal sandorį ir patirti neigiamas su tuo susijusias pasekmes, pavyzdžiui, turės sumokėti baudą, delspinigius kitai šaliai, atlyginti nuostolius ir panašiai. Sutarties sudarymu paprastai suinteresuotos abi šalys. Tačiau viena iš šalių, sudarydama sutartį, tam tikrais atvejais gali rizikuoti, kadangi dėl galimai įvyksiančios aplinkybės ateityje gali nesugebėti vykdyti savo įsipareigojimų pagal sutartį. Pavyzdžiui, šalys siekia sudaryti namo pirkimo – pardavimo sutartį. Pirkėjas yra suinteresuotas namo pirkimu. Pardavėjas siekia parduoti namą Lietuvoje, kadangi planuoja išvykti gyventi į JAV. Nors šiuo atveju abi sutarties šalys yra suinteresuotos sudaryti sutartį, besąlyginės namo pirkimo – pardavimo sutarties sudarymas būtų rizikingas pardavėjui. Pardavėjas turėtų imtis veiksmų, kad įgytų JAV vizą. Tačiau vizos gavimas priklauso ne tik nuo jo valios ir veiksmų, bet ir trečiųjų asmenų, kurie gali atsisakyti išduoti vizą. Jei pardavėjui nepavyktų gauti JAV vizos, jis būtų praradęs suinteresuotumą parduoti namą, tačiau privalėtų vykdyti sudarytą pirkimo – pardavimo sutartį, t.y. arba parduoti namą, arba nutraukti sutartį ir atlyginti pirkėjui visus šio nuostolius, sutartyje numatytais atvejais sumokėti baudą ir panašiai. Pardavėjas gali išvengti minėtų neigiamų pasekmių, įtraukdamas į sutartį sąlygą, kad sutartis įsigalioja pardavėjui gavus vizą, leidžiančią jam išvykti gyventi į JAV. Svarbu pabrėžti, kad galimybė įtraukti į sutartį tokią sąlygą naudinga ne tik pardavėjui, bet ir pirkėjui. Kaip jau buvo minėta, pirkėjas taip pat yra suinteresuotas sutarties sudarymu, tačiau pardavėjas, numatydamas neigiamas su sutarties sudarymu jam galinčias kilti pasekmes, gali atsisakyti sudaryti sutartį. Tokiu atveju pirkėjo ir pardavėjo nesietų jokie santykiai, todėl, net ir gavęs vizą, pardavėjas galėtų namą perleisti kitam asmeniui, o ne pradiniam potencialiam pirkėjui. Darytina išvada, kad dažnai sąlyginio sandorio sudarymas atitinka abiejų šalių interesus ir apsaugo juos nuo neigiamų pasekmių, galinčių atsirasti dėl ateityje tikėtinais įvyksiančios aplinkybės.

---

⁷ STASKONIS, Vladas, *et al. Civilinė teisė*. Vijusta, Kaunas, 1997. Psl. 188-189

Ketvirta, sąlyginių prievolių pagalba šalys gali nurodyti sutarties teisių ir pareigų vykdymo eiliškumą⁸. Pavyzdžiui, šalys gali susitarti, kad pirkėjo pareiga atsiskaityti su pardavėju atsiras tik tada, kai pardavėjas perduos pirkėjui daiktą. Taigi iš pradžių turi būti perduotas daiktas ir tik po to pirkėjas privalo sumokėti daikto kainą. Kol viena iš šalių neįvykdo savo prievolės, kurios įvykdymas yra sąlyga kitai prievolei atsirasti, pasikeisti ar pasibaigti, kita šalis gali sustabdyti savo priešpriešinės prievolės vykdymą⁹ (CK 6.207 str. 6.58 str. 1 d., 6.207 str. 2 d.), t.y. pardavėjas gali sustabdyti savo pareigos atsiskaityti su pirkėju vykdymą iki daikto perdavimo pirkėjui.

Taigi prievolės atsiradimo, pasikeitimo ar pasibaigimo siejimas su sąlyga dažnai atitinka abiejų šalių interesus: suteikia šalims aiškumą dėl prievolės vykdytinumo atsiradus sąlygai, apsaugo šalis nuo neigiamų pasekmių, galinčių atsirasti dėl sąlygos buvimo ar nebuvimo ateityje, suteikia susitarimo sudarymo motyvui teisinę reikšmę, nustato šalių teisių ir pareigų vykdymo eiliškumą.

3. Prievolės, negalinčios būti sąlyginėmis

Kaip buvo minėta, sutarties laisvės principas leidžia šalims laisvai nustatyti sutarties turinį, tačiau šis principas nėra absoliutus. Kadangi sutartis yra socialinio žmonių kooperavimosi teisinė forma, siekiant apsaugoti visuomenės interesus, taip pat silpnesnės šalies interesus įstatyme imperatyvios teisės normos nustato tam tikras sutarties laisvės ribas. Apribojimai nustatyti ir šalių galimybei susieti jų teisių ar pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą su sąlygos buvimu ar nebuvimu ateityje. Toks draudimas gali būti tiesiogiai numatytas teisės aktuose arba gali būti nulemtas prievolės esmės, sandorio sudarymo tikslų¹⁰.

Pirma, kai kurių prievolių, atsižvelgus į jų prigimtį ir teisinę reikšmę, siejimas su sąlygomis yra imperatyviai draudžiamas. Pavyzdžiui, neleidžiama su sąlyga priimti palikimo (CK 5.50 str. 1 d.). Paveldėjimas – tai mirusio fizinio asmens turtinių teisių, pareigų ir kai kurių asmeninių neturtinių teisių perėjimas jo įpėdiniams pagal įstatymą arba įpėdiniams pagal testamentą (CK 5.1 str. 1 d.). Palikėjui mirus, vyksta universalus jo turtinių teisių ir pareigų bei kai kurių asmeninių neturtinių teisių perėjimas jo įpėdiniams. Universalus teisių ir pareigų perėmimas pasireiškia tuo, kad įpėdiniams pereina tiek

---

⁸ KOFFMAN, Laurence, MACDONALD, Elizabeth. *The Law of Contract*. 6th edition, Oxford University Press, 2001. Page 138

⁹ MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law: Text, Cases and Materials*. 3rd edition, Oxford University Press, 2008. Page 775

¹⁰ AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 155.

palikėjo turtas, tiek įsipareigojimai ir skolos¹¹. Todėl draudžiama priimti palikimą su sąlyga, kad, pavyzdžiui, palikėjo turto vertė yra dvigubai didesnė nei palikėjo įsipareigojimai. Palikimo atsisakymas, kaip ir jo priėmimas, yra besąlyginio, neatšaukiamo pobūdžio. Palikimo atsisakymas reiškia šios teisės pasibaigimą tam įpėdiniui be šios teisės transformacijos į kitą teisę. Atsisakydamas priimti palikimą įpėdinis išreiškia savo valią ir taip įgyvendina atsiradusią teisę paveldėti¹².

Taip pat negalima sudaryti dovanojimo sutarties su atidedamąja sąlyga, kad dovana pereina apdovanotojam nuosavybės teise po dovanotojo mirties. Tokia sutartis negalioja pagal įstatymą (CK 6.466 str. 1 d.).

Įskaitymas gali būti tik besąlyginis sandoris. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2007 m. gruodžio 21 d. nutartyje¹³ nurodė, kad įskaitymas negali priklausyti nuo tam tikrų sąlygų. Taigi įskaitymą atlikti sąlyginiu sandoriu draudžiama (CK 6.131 str. 2 d.). Šioje byloje, atsakovas, pranešdamas ieškovui apie piniginės prievolės įskaitymą, pranešime padarė tokį prierasą: „P. S. Negavę patvirtinimo per 3 dienas, laikysime, kad su užskaitymu sutinkate“. Teismas nurodė, kad toks prierasas negali būti suprantamas kaip sąlygos ar termino įskaitymui atlikti nustatymas. Ši informacija gali būti suprantama bei aiškinama tik kaip atsakovo bendradarbiavimo pareigos tinkamas vykdymas bei siekis kuo greičiau išsiaiškinti kontrahento (ieškovo) požiūrį į tarp šalių iš sutarties atsiradusias problemas.

Antra, draudimas sieti prievolių atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą su sąlygomis gali būti nulemtas prievolės esmės, išplaukti iš bendrųjų teisės principų, sandorio sudarymo tikslų. Pavyzdžiui, akivaizdu, kad tėvystės pripažinimas ar santuokos sudarymas negali būti sąlyginiai. Tokių sandorių siejimas su sąlygomis prieštarautų gerai moralei, sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams, prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynybos principui.

Jei prievolės, kurios atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą draudžiama sieti su sąlygomis, galiojimas vis dėlto priklausau nuo tam tikrų ateityje tikėtinais atsirasiančių aplinkybių, tokia prievolė negalioja¹⁴. Taigi sutarties laisvės principas nėra absoliutus. Visuomenė ir valstybė nėra abejingos sutartiniais santykiams ir pasilieka teisę kontroliuoti sutarties šalių veiksmus, taip pat ir sutarties sąlygas. Prievolės esmė,

¹¹ Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio mėn. 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-865-467/2008

¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio mėn. 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2007

¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio mėn. 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2007

¹⁴ AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 156.

būtinumas ginti silpnesnės šalies interesus lemia, kad kai kurių prievolių siejimas su sąlygomis negalimas.

4. Sąlyginės prievolės atsiradimo pagrindai

Sąlyginės prievolės atsiranda įvairių juridinių faktų pagrindu. Sąlyginės prievolės atsiradimo pagrindų išskyrimas turi svarbią praktinę reikšmę. Nuo to, kokia aplinkybė bus pripažinta prievolinio santykio atsiradimą lėmusiu juridiniu faktu, priklauso tinkamas teisės normų taikymas, pavyzdžiui, įstatyme yra nustatyti skirtingi ieškinio senaties terminai reikalavimams, kylantiems iš deliktinių prievolių ir sutartinių santykių; taip pat skirtingi yra pažeistos teisės gynybos būdai (netesybos, nuostoliai) ir panašiai.

Sisteminė CK analizė (CK 6.2 str., 1.136 str.) leidžia daryti išvadą esant penkis prievolių atsiradimo pagrindus: tai daugiašaliai sandoriai (sutartys), vienašaliai sandoriai, kvazisutartys, deliktai ir įstatymai.¹⁵

Dažniausiai sąlyginės prievolės atsiranda iš dvišalių (daugiašalių) sandorių, t. y. sutarčių. Tokios prievolės vadinamos sutartinėmis. Šalys, sudarydamos sutartį, išreiškia savo valią ir savanoriškai prisiima tam tikras teises ir pareigas, kurių atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą susieja su pasirinktos sąlygos buvimu ar nebuvimu ateityje.

Vienašaliai sandoriai yra tokie, kuriems sudaryti pakanka vienos šalies valios. Pavyzdžiui, dovanojimo sutartis yra vienašalis sandoris, nes sandoriui sudaryti pakanka dovanotojo valios – jis neatlygintinai perduoda turtą ar turtinę teisę (reikalavimą) kitai šaliai (apdovanotajam) nuosavybės teise arba atleidžia apdovanotąjį nuo turtinės pareigos dovanotojui ar trečiajam asmeniui (CK 6.465 str. 1 d.). Dovanojimo sutartis gali būti sąlyginė, kai dovanotojas nustato, kad turtas turi būti naudojamas tam tikram tikslui (CK 6.467 str.). Tokia sąlyga yra naikinamoji, t.y. apdovanotajam pradėjus turtą naudoti kitais tikslais nei leido dovanotojas, dovanojimo sutartis baigiasi ir turtas gražinamas dovanotojui.

Kvazisutartimis laikomi teisėti, savanoriški, valiniai asmens veiksmai, kuriems atlikti nereikia kito asmens sutikimo ir kurių pagrindu atsiranda šiuos veiksmus atlikusio ir kito asmens prievoliniai santykiai. Pavyzdžiui, sąlyginė prievolė iš kito asmens vardu ir interesais sudaryto sandorio (CK 6.235 str.). Tam, kad tokio sandorio pagrindu atsiradusios prievolės tektų asmeniui, kurio vardu ir interesais jis sudarytas, turi būti įvykdytos dvi sąlygos: pirma, asmuo jo interesais sudarytą sandorį turi patvirtinti; antra, kita sandorio šalis turi neprieštarauti tokiam pareigų perėjimui.

---

¹⁵ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 60

Deliktas yra neteisėtas valinis veiksmas, padaręs žalą kitam asmeniui, su kuriuo žalą padaręs asmuo iki šiai atsirandant neturėjo jokių santykių. Pavyzdžiui, nepilnametis nuo keturiolikos iki aštuoniolikos metų už savo padarytą žalą atsako bendrais pagrindais (CK 6.276 str. 1 d.), jei turi turto ar uždarbio, kurio pakaktų jo padarytai žalai atlyginti. Nepilnamečio prievolė atlyginti žalą yra sąlyginė – ji baigiasi, jei nepilnametis praranda visą savo turtą ar uždarbį iki žalos atlyginimo. Tokiu atveju žalą turi atlyginti jo tėvai, rūpintojai ar institucija, kurios jis prižiūrimas (CK 6.276 str. 2 d.).

Prievoliniai santykiai susiklosto ir įstatymo pagrindu, t. y. įstatyme yra nustatytos tam tikros juridinių faktų sudėtys, kurioms esant viena šalis įgyja teisę, kita – pareigą, tarp jų susiklosto, pasikeičia ar pasibaigia prievoliniai santykiai, nors jos ir neišreiškė savo valios. Pavyzdžiui, servitutas, nustatytas įstatymo ar kitu pagrindu, baigiasi žuvus viešpataujančiajam ar tarnaujančiajam daiktui (CK 4.130 str. 1 d. 3 p., 4.133 str.). Tokiu atveju prievolės, kylančios iš įstatymo nustatyto servituto, pabaiga siejama su naikinamąja sąlyga – viešpataujančiojo ar tarnaujančiojo daikto žuvimu.

Taigi sąlyginės prievolės gali atsirasti įvairių juridinių faktų pagrindu. Tačiau dažniausiai pasitaikantis sąlyginių prievolių atsiradimo pagrindas yra sutartys. Todėl darbe didžiausias dėmesys skiriamas būtent sutarčių pagrindu susiklostančių sąlyginių prievolių analizei.

5. Sąlyginės prievolės ir sąlyginio sandorio santykis

Sandoris yra vienas iš prievolių atsiradimo pagrindų. Sandoriais laikomi asmenų veiksmai, kuriais siekiama sukurti, pakeisti arba panaikinti civilines teises ir pareigas (CK 1.63 str. 1 d.). Jeigu teisių ar pareigų atsiradimas, pasikeitimas arba pasibaigimas priklauso nuo tam tikrų sąlygų buvimo ar nebuvimo, toks sandoris yra sąlyginis. Pažymėtina, kad sandoris laikytinas sąlyginiu tais atvejais, kai visos iš jo išplaukiančios teisės ir pareigos yra sąlyginės. Pavyzdžiui, šalys susitaria, kad jų sudaryta pirkimo – pardavimo sutartis įsigalios tik atsiradus atidedamajai sąlygai. Tokiu atveju visų iš sandorio kylančių teisių ir pareigų atsiradimas suspenduojamas iki sąlygos įvykimo ir visas sandoris yra sąlyginis. Tačiau sąlyginis gali būti ne visas sandoris, o tik tam tikros prievolės, sudarančios jo turinį. Pavyzdžiui, sąlyga gali būti taikoma tik sandorio kainai – šalys pirkimo – pardavimo sutartyje gali numatyti, kad įvedus parduodamoms prekėms maito mokestį, jis bus įskaičiuojamas į prekės kainą. Tokiu atveju sandoris įsigalioja nuo jo sudarymo momento, o nuo jame nurodytos sąlygos atsiradimo priklauso konkrečios sąlygos pasikeitimas. Kitas ryškus pavyzdys yra draudimo sutartis. Viena iš draudiko

pareigų – pareiga mokėti draudimo išmoką – atsiranda įvykus tam tikrai sąlygai, t.y. draudžiamajam įvykiui, todėl iš pirmo žvilgsnio draudimo sutartį nesunku priskirti sąlyginiams sandoriams. Pabrėžtina, kad įvykus draudžiamajam įvykiui atsiranda tik viena sutartinė prievolė – draudimo išmokos mokėjimo prievolė. Įsigaliojus draudimo sutarčiai, atsiranda daug kitų draudimo sutarties šalių teisių ir pareigų: draudiko konfidencialumo pareiga, pareiga teikti informaciją sutarties galiojimo metu, pareiga išduoti draudimo sutartinių dokumentų nuorašus, draudėjo pareiga mokėti draudimo įmoką, laikytis atsargumo priemonių, kad draudžiamasis įvykis neįvyktų, pareiga pranešti apie draudimo rizikos padidėjimą. Dėl šios priežasties draudimo sutartis laikytina įprastiniu sandoriu, o draudiko prievolė išmokėti draudimo išmoką – sąlygine prievole¹⁶. Taigi sąlyginis gali būti visas sandoris arba tik jo dalis – tam tikros iš sandorio išplaukiančios prievolės¹⁷.

3 skyrius

Sąlyginių prievolių atskyrimas nuo kitų rūšių prievolių

Kaip jau minėta, šiuolaikinių santykių daugialypiškumas, sutarties laisvės principas nulemia atsirandančių prievolių įvairovę. Svarbus skirtingų prievolių rūšių atirbojimas, nes nuo prievolės rūšies ypatumų priklauso prievolės šalių teisių ir pareigų atsiradimo laikas, pobūdis, gynybos ypatumai.

Šiame skyriuje aptariamas sąlyginių ir terminuotų prievolių santykis, preliminarios sutarties ir sąlyginių prievolių skirtumai.

1. Sąlyginė ir terminuota prievolė

Pareiga vykdyti prievolę gali būti siejama su sąlyga arba terminu. Nuo sąlygos, t.y. būsimo, nežinomo ir neaiškaus įvykio ar veiksmo, įvykdymo gali priklausyti prievolės atsiradimas ar pasikeitimas (atidedamoji sąlyga), taip pat jos pabaiga (naikinamoji sąlyga). Kita vertus, teisių ir pareigų įgyvendinimas gali būti siejamas su terminu: suėjus tam tikram terminui prievolė gali būti pradėta vykdyti (atidedamasis terminas) arba baigtis (naikinamasis terminas). Taigi sąlyga ir terminas turi nemažai bendrų bruožų.

---

¹⁶ KONTAUTAS, Tomas. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija, Justitia, Vilnius, 2007. Psl. 27

¹⁷ KOFFMAN, Laurence, MACDONALD, Elizabeth. *The Law of Contract*. 6th edition, Oxford University Press, 2001. page 134.

Tačiau sąlyginių ir terminuotų prievolių teisinės pasekmės dažnai skiriasi, todėl svarbu atriboti šiuos du institutus.

Pirma, terminas, skirtingai nei sąlyga, yra aplinkybė, kuri tikrai atsiras, nes laiko tėkmė yra objektyvus veiksnys. Net kai terminas nėra apibrėžtas konkrečiu laiku, o tik nurodomas tam tikras įvykis, pavyzdžiui „iki kreditoriaus mirties“, yra aišku, kad anksčiau ar vėliau ši aplinkybė atsiras. Kita vertus sąlyga yra toks būsimas įvykis ar veiksmas, kurio atsiradimas ar neatsiradimas nežinomas, neaiškus, tačiau tikėtinas ir objektyviai galimas. Tam tikrais atvejais sąlyga gali būti ir įvykis, kuris neišvengiamai įvyks ateityje, tačiau jis turėtų būti susietas su papildomomis aplinkybėmis, kurios yra neaiškios. Pavyzdžiui, prievolės atsiradimas ar pasibaigimas gali būti susietas su konkretaus žmogaus mirtimi, t.y. aplinkybe, kuri tikrai įvyks. Tokia prievolė yra besąlyginė, terminuota. Tačiau jeigu prievolės vykdytinumas siejamas su tam tikro žmogaus mirtimi konkrečiu laikotarpiu, tokia prievolė laikoma sąlygine, nes nėra aišku, žmogus per tam tikrą laiką mirs ar ne.

Antra, skiriasi prievolės, susietos su atidedamąja sąlyga ir atidedamuju terminu, atsiradimo momentas. Atidedamosios sąlygos atveju šalių teisės ir pareigos atsiranda įvykus atidedamajai sąlygai, t.y. atidedamoji sąlyga suspenduoja prievolės atsiradimą. Tuo tarpu prievolė su atidedamuju terminu yra egzistuojanti prievolė, kuri nevykdytina tol, kol nesuėjo tam tikras terminas ar nebuvo tam tikrų aplinkybių. Kreditorius neturi teisės reikalauti iš skolininko įvykdyti prievolės tol, kol nesuėjo prievolės įvykdymo terminas¹⁸.

Trečia, skirtingos yra teisinės pasekmės, kai skolininkas įvykdo prievolę iki atidedamosios sąlygos atsiradimo ir nesuėjus atidedamajam terminui. Kol neatsirado atidedamoji sąlyga, skolininkas neturi pareigos vykdyti prievolę. Todėl tais atvejais, kai skolininkas įvykdo prievolę iki atidedamosios sąlygos atsiradimo, jis turi teisę reikalauti gražinti jam viską, ką perdavė kreditoriui, nes įvykdė tai, ko neprivalėjo (CK 6.237 str.). Ir atvirkščiai, skolininkas, savanoriškai ir neklystant įvykdęs prievolę iki sueinant atidedamajam terminui, negali išreikalauti to, ką perdavė kreditoriui (CK 6.33 str. 2 d., 6.34 str. 2 d., 6.241 str. 1 d. 1 p.). Tokia taisyklė aiškinama tuo, kad skolininkas, įvykdydamas prievolę, vykde savo galiojančią pareigą, nors jos vykdymo terminas nebuvo suėjęs.

Ketvirta, skiriasi atsitiktinio daikto žuvimo ar sugedimo rizikos paskirstymas šalims. Perleidžiamo daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika pereina įgijėjui tuo pačiu

---

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2008 m. liepos mėn. 3 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actio Pauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga

metu, kai jam pereina nuosavybės teisė, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato kitaip (CK 4.52 str. 1 d.). Esant atidedamajai sąlygai, nuosavybės teisė į daiktą įgijėjui pereina tik įvykus sąlygai. Iki to laiko daikto savininku lieka pardavėjas, todėl jam ir tenka daikto žuvimo ar sugedimo rizika. Ir atvirkščiai, jeigu prievolė terminuota, daikto nuosavybės teisė įgijėjui dažniausiai pereina nuo sutarties sudarymo, o kartu pereina ir daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika. Pavyzdžiui, jeigu pirkimo – pardavimo sutartis yra sąlyginė (nustatyta atidedamoji sąlyga), tai atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka pardavėjui, nes, kol nėra galiojančios prievolės, nuosavybės teisė į daiktą pirkėjui negali pereiti. Kai pirkimo – pardavimo sutartyje nustatytas atidedamasis terminas perduoti daiktą, o pirkėjas įgyja nuosavybės teisę nuo sutarties sudarymo, atsitiktinės žūties ar sugedimo rizika tenka pirkėjui, jeigu sutartis nenumato ko kita.

Kartais atriboti terminą nuo sąlygos yra gana sunku, tačiau tai padaryti būtina, nes prievolės susiejimas su sąlyga ir terminu sukelia šalims skirtingas teises pasekmes, aptartas aukščiau.

Problemos, atskiriant sąlygą nuo termino, kyla ir teismų praktikoje. Lietuvos apeliacinis teismas 2008 m. gruodžio 30 d. nutartyje¹⁹ pasisakė dėl nuomos sutarties, kurios pasibaigimas buvo siejamas tiek su konkrečiu terminu nustatymu, tiek su naikinamąja sąlyga, t.y. nuomos sutartyje buvo nurodyta, kad ji galioja iki 2012 m. liepos 11 d., bet ne ilgiau kaip iki nuosavybės teisės į nuomojamą turtą perėjimo iš nuomotojo kitam asmeniui. Šalys žinojo, kad nuomojama žemė gali būti privatizuota. Teismas nurodė, kad „todėl nuomos sutartyje ir buvo aptartas sutarties *terminas*, įvykus tam tikram įvykiui <...> CK 6.30 str. 5 d. pagrindu pripažinti nuomos sutarties sąlygas, nustatančias sutarties *terminą*, negaliojančiomis, nėra pagrindo“. Pažymėtina, kad teismas tinkamai kvalifikavo šalių susitarimą dėl nuomos sutarties pabaigos įvykus tam tikroms aplinkybėms kaip sąlyginę sutartį, todėl ir aiškino CK 6.30 straipsnio, taikomo sąlyginėms, o ne terminuotoms prievolėms, galimybes konkrečiai situacijai. Tačiau, aptardamas į sutartį įtrauktos naikinamosios sąlygos teises pasekmes, teismas vartoja sąvoką „terminas“, o ne „sąlyga“, kas nėra tikslu.

---

¹⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-725/2008

2. Preliminarios sutarties ir sąlyginio sandorio atskyrimas

Preliminarią sutartimi laikomas šalių susitarimas, pagal kurį jame aptartomis sąlygomis šalys įsipareigoja ateityje sudaryti kitą – pagrindinę – sutartį (CK 6.165 str. 1 d.). Taigi civilinių santykių dalyviai dėl kokių nors priežasčių gali nuspręsti pagrindinės sutarties nesudaryti iš karto, o numatyti, kad ją sudarys ateityje. Tokiomis priežastimis gali būti, pavyzdžiui, tam tikro reikalingo leidimo neturėjimas, subjektinės teisės į daiktą neturėjimas, nepakankamas daikto parengimas parduoti ir panašiai. Pagrindinės sutarties esminės sąlygos turi būti nurodytos preliminariojoje sutartyje, kad būtų aiškus šalių ketinimas, kokią būtent sutartį jos įsipareigojo sudaryti ateityje. Ir nors preliminariosios sutarties sampratoje to ir nenurodyta, tarp aptariamų preliminariosios sutarties sąlygų neabejotinai turėtų atsispindėti sutarties dalykas, nes būtent dėl jo (daikto perdavimo, darbų atlikimo, paslaugų teikimo ir panašiai) vyksta derybos ir sudaromos sutartys²⁰. Taigi vienas iš svarbiausių preliminariosios sutarties bruožų yra tas, kad tai šalių sutarimas dėl būsimos pagrindinės sutarties dalyko ir esminių pagrindinės sutarties sąlygų aptarimas. Šalys turi įmanomai apibrėžtai nurodyti, kokias teises ir pareigas ketina prisiimti ateityje sudarant pagrindinę sutartį. Taigi ir preliminariojoje sutartyje šalys tariasi dėl savo būsimų teisių ir pareigų. Todėl praktikoje kartais sunku vienareikšmiškai atsakyti, ar tarp šalių sudaryta sutartis yra pagrindinė, ar preliminarioji. Ypač daug problemų kyla atibojant preliminariją sutartį nuo sutarties su atidedamąja sąlyga. Abiejose sutartyse aptariamos šalių teisės ir pareigos, kurios nėra vykdytinos nuo sutarčių sudarymo, o jų vykdytinumas nukeliamas į ateitį. Kaip jau buvo minėta preliminarioji sutartis sudaroma dažniausiai tais atvejais, kai neįvykdyti būtini pagrindinei sutarčiai sudaryti veiksmai. Pavyzdžiui, sudaroma preliminarioji daikto pirkimo – pardavimo sutartis, kai pardavėjas dar nėra daikto savininkas. Tokioje preliminariojoje sutartyje šalys nustato tarpusavio teises ir pareigas, kurios bus įtvirtintos pagrindinėje sutartyje, kai pardavėjui pereis nuosavybės teisė į daiktą, esantį preliminariosios sutarties dalyku. Tačiau tokiu atveju šalys galėjo sudaryti ir sutartį su atidedamąja sąlyga, t.y. teisių ir pareigų atsiradimą padaryti priklausomą nuo sąlygos, kad pardavėjui pereis nuosavybės teisė į daiktą, atsiradimo. Sutartyse šalys gali tiesiogiai nenurodyti, kokios rūšies sutartis sudaryta – preliminarioji ar sąlyginė su atidedamąja sąlyga. Todėl būtina atskleisti tikruosius šalių ketinimus ir nustatyti sutarties rūšį. Toks būtinumas lemiamas tuo, kad skirtingos yra šių sutarčių teisinės pasekmės. Vienas iš esminių preliminariosios sutarties bruožų, skiriančių ją nuo pagrindinės sutarties, yra tas, kad preliminariosios sutarties

²⁰ AMBRASIENĖ, Dangutė, et al. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Trečioji laida, Vilnius, 2006. Psl. 140

negalima reikalauti įvykdyti natūra. Šios sutarties pažeidimo atveju galima reikalauti tik nuostolių atlyginimo (CK 6.165 str. 4 d.). Šis bruožas skiria preliminariąją sutartį nuo sutarties su atidedamąja sąlyga, pagal kurią šalių prievolės atsiranda nuo sąlygos atsiradimo, todėl jos gali būti priverstinai įvykdytos.

Teismų praktikoje apibrėžti sąlyginės prievolės ir preliminarios sutarties skirtumai. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų plenarinė sesija 2006 m. lapkričio 6 d. nutarime²¹ išskyrė preliminarios ir pagrindinės sutarties požymius, pagal kuriuos galima atriboti sutartis. Šiame nutarime suformuota teismų praktika atkartojama ir vėlesniuose teismų sprendimuose ir nutartyse²². Nagrinėjant šį klausimą buvo apibrėžti ir kriterijai, pagal kuriuos galima atskirti preliminariąją sutartį nuo sutarties su atidedamąja sąlyga.

Plenarinės sesijos kolegija pabrėžė, kad preliminarioji sutartis nuo pagrindinės skiriasi savo turiniu. Nustatant tikrąją tam tikros sutarties šalių valią, taikytinos sutarčių aiškinimo taisyklės (CK 6.193 str.). Kilus šalių ginčui, teismas turi nustatyti tikruosius šalių ketinimus ir pagal juos kvalifikuoti susitarimą teisės taikymo požiūriu: yra tai preliminarioji ar pagrindinė, pavyzdžiui, sąlyginė, sutartis. Plenarinės sesijos kolegija išvardino svarbiausius preliminariosios ir pagrindinės sutarties požymius.

Pirma, pagrindinė preliminariosios sutarties sąlyga, skirianti ją nuo pagrindinės sutarties, – aiškiai išreikštas ar akivaizdžiai numanomas šalių įsipareigojimas ateityje sudaryti pagrindinę sutartį. Nustačius, kad išreikšta šalių valia aiškiai rodo jų susitarimą ateityje sudaryti kitą, t.y. pagrindinę, sutartį, konstatuotinas ikisutartinių santykių etapas ir preliminariosios sutarties sudarymo faktas.

Antra, iš preliminariosios sutarties kylančios prievolės dalykas yra asmenų veiksmai, kuriais siekiama sudaryti pagrindinę sutartį. Tuo tarpu pagrindinėje sutartyje prievolės dalykas yra veiksmai, kurie arba patys turi vertybės reikšmę, pavyzdžiui, atlygintinų profesionalo paslaugų teikimo sutartyje, arba veiksmai, kuriais objektas – vertybė – yra perduodamas kitai šaliai – parduodama, mainoma, dovanojama ir panašiai.

Trečia, preliminariosios sutarties atveju nėra prievolės objekto kaip tos turtinės vertybės, dėl kurios šalys sudaro pagrindinę sutartį. Tai – organizacinė sutartis, priskirtina ikisutartinių santykių stadijai. Tokia sutartimi nė viena iš šalių neįgyja turtinės naudos, kas yra būdinga pagrindinėms sutartims. Preliminariosios sutarties objektas yra būsima pagrindinė sutartis, tačiau toks objektas negali būti pripažintas civilinių teisių objektu turtinių teisių požiūriu. Tai pagrindinis preliminariosios sutarties skiriamasis požymis nuo

---

²¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio mėn. 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio mėn. 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2007

pagrindinės sutarties, nes pagrindinėje sutartyje objektas – turtinė vertybė, dėl kurios šalys sudaro sutartį, visuomet egzistuoja.

Taigi pagrindinis skirtumas tarp preliminarios sutarties ir sutarties su atidedamąja sąlyga yra tai, kad preliminarios sutarties atveju yra tik susitariama, kad ateityje bus sudaryta pagrindinė sutartis, o prievolė su atidedamąja sąlyga yra pagrindinė egzistuojanti sutartis, tik jos vykdymo pradžia ar pasibaigimas yra priklausomi nuo tam tikrų būsimų aplinkybių atsiradimo arba neatsiradimo.

II DALIS

SĄLYGOS SAMPRATA IR POŽYMIAI

1 skyrius

Sąlygos samprata

Sąlyga yra tam tikras teisinis faktas, t.y. konkrečios gyvenimo aplinkybės, įvykiai ir veiksmai, su kurių buvimu ar nebuvimu siejamas prievolės atsiradimas, pasikeitimas arba pasibaigimas. Toks faktas tampa teisiniu dėl to, kad su juo siejamas atitinkamas prievolės likimas.

Pagal teisės subjekto valios kriterijų sąlygos skirstomos į dvi grupes:

1. įvykius;
2. veiksmus.

Įvykiai – tai tokie teisiniai faktai, kurie atsiranda be visuomeninio santykio subjektų valios ir sąmonės, pavyzdžiui, stichinės nelaimės, potvynis, žemės drebėjimas, gimimas, natūrali mirtis ir panašiai.

Veiksmai, arba veikos – tai tokie teisiniai faktai, kurie priklauso nuo teisės subjekto valios, yra jo atliekami, sukeliami. Veikos yra veikimas – aktyvūs veiksmai, pavyzdžiui, sutarčių ar kitų sandorių sudarymas, ir neveikimas – pareigos nevykdymas, kaip antai, skolos negražinimas.

2 skyrius

Sąlygos požymiai

Teisės doktrinoje yra išskiriami trys svarbiausi sąlygos požymiai. Sąlyga turi būti:

1. būsima aplinkybė,
2. nežinoma, neaiški, tikėtina aplinkybė,
3. objektyviai galima aplinkybė.

Sąlyga sukelia atitinkamas teises pasekmes, t.y. nulemia prievolės atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą, tik tada, kai atitinka visus aukščiau nurodytus požymius. Todėl atskirai aptartini reikalavimai, kuriuos turi atitikti sąlyga, lemianti prievolės likimą.

1. Sąlyga – būsima aplinkybė

Pirma, sąlyga gali būti tik būsima aplinkybė, t. y. įvykis arba veiksmas, kuris įvyks ar bus atliktas ateityje. Taigi sąlyga negali būti toks įvykis ar veiksmas, kuris jau buvo atliktas sandorio sudarymo metu, net jei šalys to ir nežino. Jei prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su jau esama aplinkybe, tokia prievolė nelaikytina sąlygine. Tokios prievolės likimas priklauso nuo to, ar su sąlygos atsiradimu buvo siejamas tam tikros prievolės atsiradimas, pasikeitimas (atidedamoji sąlyga), ar su sąlyga buvo siejamas prievolės pasibaigimas (naikinamoji sąlyga).

Jei šalys su sąlyga siejo prievolės atsiradimą ar pasikeitimą, tačiau ši sąlyga jau buvo sandorio sudarymo metu, tai tokia prievolė yra besąlyginė ir laikoma atitinkamai atsiradusia ar pasikeitusia nuo šalių susitarimo (CK 1.68 str. 1 d.). Pavyzdžiui, šalis susitarus dėl buto nuomos nuomininkui gavus banko paskolą įsigalioja nuo paskolos gavimo momento. Tačiau jei nuomos sutarties sudarymo metu bankas jau buvo pervedęs pinigus į nuomininko sąskaitą, tokia nuomos sutartis įsigalioja iš karto, t.y. nuo jos sudarymo, ir laikoma besąlygine.

Šalys gali su tam tikra sąlyga susieti prievolės pasibaigimą. Jei tokia sąlyga egzistavo sandorio sudarymo metu, prievolė laikoma apskritai neatsiradusia (CK 1.68 str. 1 d.). Vadovaujantis CK 6.30 str. 4 d. prievolė nelaikoma sąlygine, jeigu jos pasibaigimas susijęs su aplinkybe, kuri, nežinant prievolės šalims, jau buvo tuo metu, kai skolininkas prisiėmė sąlyginę prievolę. Pavyzdžiui, CK 6.317 str. 6 d. nurodyta, kad jei pagal pirkimo – pardavimo sutartį pirkėjas privalo sumokėti tik perdavus daiktus, o sudarius sutartį jis tampa nemokus, pardavėjas neprivalo perduoti daiktų. Šiuo atveju remiantis įstatymu galima preziumuoti esant numanomą naikinamąją sąlygą – šalių prievolės baigiasi, jeigu sudarius sutartį pirkėjas tampa nemokus. Jei pirkėjas jau buvo nemokus sutarties sudarymo metu, tokia sutartis apskritai laikoma neatsiradusia.

2. Sąlyga – nežinoma, neaiški, tikėtina aplinkybė

Antra, sąlyga turi būti nežinoma, neaiški, tikėtina aplinkybė, neturi būti žinoma, ar tam tikra aplinkybė atsiras, ar neatsiras. CK 1.66 str. 2-3 d. numatyta, kad šalys gali padaryti tarpusavio teisių ir pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą priklausomą tik nuo tokios aplinkybės, kurios buvimas ar nebuvimas nežinomas. Jeigu yra žinoma, kad sąlyga tikrai atsiras, prievolė yra besąlyginė. Tokiais atvejais ją galima laikyti terminuota, t.y. sudaryta nurodant terminą, kuris apibrėžtas tam tikru įvykiu. Terminas, skirtingai nei

sąlyga, yra aplinkybė, kuri tikrai atsiras, nes nepriklauso nuo žmogaus valios, net tais atvejais, kai terminas apibrėžtas ne konkrečiu laiku, o tik nurodomas tam tikras įvykis. Pavyzdžiui, nuomos sutartyje šalys gali nurodyti, kad butas nuomojamas iki nuomininko tėvo mirties, kadangi po šio įvykio nuomininkas apsigyvens mirusio tėvo bute ir nebus daugiau suinteresuotas nuomotis buto. Konkretaus asmens mirtis yra neišvengiamas įvykis, kuris ateityje tikrai įvyks. Todėl prievolė, susieta su anksčiau ar vėliau tikrai įvyksiančia aplinkybe, laikoma terminuota, o ne sąlygine.

Sandorio sudarymo metu šalims gali būti aišku, kad sąlyga neatsiras, t.y. šalys prievolės atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą padaro priklausomą nuo sąlygos, kuri yra nereali. Tokiu atveju sąlyga neatitinka tikėtinos aplinkybės reikalavimo ir sukelia skirtingus padarinius, priklausomai nuo to, ar sąlyga atidedamoji, ar naikinamoji.

Kai negali atsirasti atidedamoji sąlyga, prievolė yra laikoma besąlygine (CK 1.68 str. 2 d.). Pavyzdžiui, šalys buto pirkimo – pardavimo sutartyje gali numatyti, kad sutartis įsigalios, jei parduodamo buto rinkos vertė per vieną savaitę išaugs du kartus. Tačiau žinoma, kad tęsiasi ekonomikos recesija ir nėra jokių priežasčių manyti, kad nekilnojamojo turto rinkoje gali įvykti dideli pokyčiai, dėl kurių buto kaina iš tikrųjų galėtų pasikeisti tokiu mastu. Atsižvelgiant į tai, kad sąlyga, su kurios atsiradimu šalys susiejo sutarties įsigaliojimą, yra nereali, nesąžininga būtų pripažinti, kad tokia sutartis niekada neįsigalios. Vadovaujantis CK 1.68 str. 2 d, tokiu atveju prievolė laikoma besąlygine, taigi atsiradusi ar pasikeitusi nuo sandorio sudarymo. Minėtu atveju sutartis turėtų būti laikoma įsigaliojusi nuo jos sudarymo momento, nepriklausomai nuo to, kad sutarties įsigaliojimas buvo susietas su neatsiradusia sąlyga.

Negalima naikinamoji sąlyga negalioja. Pavyzdžiui, šalys buto nuomos sutartyje numatė, kad butas išnuomojamas iki nuomininkei gims vaikas. Tačiau dėl ligos nuomininkė yra nevaisinga ir negali turėti vaikų. Tokiu atveju sąlyga, su kurios atsiradimu šalys susiejo prievolės pasibaigimą, yra negalima ir nuomotojo prievolė nuomoti butą, atsižvelgiant į tai, kad sąlyga neatsiras, niekada nebūtų panaikinta. Tai prieštarautų asmens laisvės principui, kuris yra sutarties laisvės principo pagrindas (CK 6.156 str., 1.68 str. 2 d., 6.31 str. 3 d.). Todėl tokia sąlyga, vadovaujantis CK 1.68 str. 2 d., laikytina niekine.

3. Sąlyga – objektyviai galima aplinkybė

Trečia, sąlyga gali būti tik tokia aplinkybė, kuri yra objektyviai galima. Šis reikalavimas grindžiamas protingumo principu, nes galima išsipareigoti atlikti tik tai, kas įmanoma. Šiuolaikinėje civilinėje teisėje galioja principas, įtvirtintas dar senovės romėnų teisėje: *impossibilium nulla obligatio est* (lot. susitarus dėl to, kas neįmanoma, prievolė negalioja). Neįmanomos sąlygos įrašymas į sutartį rodo vienos ar abiejų šalių nenorą, kad atsirastų sutartinės teisės ir pareigos.²³ CK 1.68 str. 3 d. reglamentuojami atvejai, kai prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas susietas su sąlyga, kuri yra objektyviai negalima.

Jei prievolės atsiradimas ar pasikeitimas (atidedamoji sąlyga) priklauso nuo tokios aplinkybės, kurios objektyviai negali būti, tokia prievolė negalioja. Pavyzdžiui, pirkimo – pardavimo sutartimi šalys susitarė, kad pradavėjas perleis pirkėjui medžioklinį trofėjų, jei pirkėjas sumedžios mamutą. Akivaizdu, kad įtraukdamas į sutartį neįmanomą sąlygą šalys suprato, jog tokia sutartis niekada neįsigalios, kadangi mamutai yra išnykę. Todėl pardavėjo prievolė parduoti trofėjų laikytina negaliojanti.

Su neįmanomos sąlygos atsiradimu gali būti susietas ir prievolės pasibaigimas (naikinamoji sąlyga). Tokiu atveju prievolė yra besąlyginė. Pavyzdžiui, jei pastato administravimo paslaugų teikimo sutartyje šalys nurodo, kad paslaugos bus teikiamos iki Seimas priims įstatymą, draudžiantį konkrečiam paslaugų teikėjui administruoti konkretų pastatą, tokia sąlyga laikytina negaliojanti, o administratoriaus prievolė teikti paslaugas – besąlyginė, kadangi tokia sąlyga yra teisiškai negalima.

Vadovaujantis CK 6.193 str. 1 d. aiškinant sutartį pirmiausia turi būti nagrinėjami tikrieji sutarties šalių ketinimai, o ne vien remiamasi pažodiniu sutarties teksto aiškinimu. Iš aukščiau pateiktų pavyzdžių akivaizdu, kad šalys, susiedamos tam tikrų prievolių atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą su neįmanomomis sąlygomis, supranta, kad tos aplinkybės neįvyks ir neįtakos prievolių. Todėl prievolės, susietos su neįmanomomis sąlygomis negali turėti jokios teisinės reikšmės.

Prievolių teisės doktrina skiria dviejų rūšių neįmanomas sąlygas – visiškai neįmanomas ir santykinai neįmanomas. Visiškai neįmanomos yra sąlygos, siejamos su apskritai negalimu įvykiu ar veiksmu, pavyzdžiui, peršokti ežerą, suskaičiuoti pasaulio žmones. Visiškas neįmanomumas gali būti faktinis ir teisinis. Sąlyga yra faktiškai neįmanoma, kai įvykis ar veiksmas negali būti fiziškai atliktas, pavyzdžiui, kai prievolės galiojimas susiejamas su vienos iš šalių įpareigojimu sukurti „laiko mašiną“, įsigyti jūrų

²³ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 93

karvę, nors tos rūšies gyvūnai jau išnykę; gyventi du šimtus metų. Teisiškai neįmanoma yra tokia sąlyga, kuri negalima iki bus pakeistas įstatymas.²⁴ Pavyzdžiui, vedybų sutartyje negali būti numatyta sąlyga dėl pasekmių, kurios atsiras, jeigu santuoka iširs anksčiau nei po metų, nes tai teisiškai neįmanoma (CK 3.51 str.).

Santykinai neįmanomos sąlygos yra tokios, kurios siejamos su apskritai įmanomu veiksmu ar įvykiu, tačiau jų neįmanoma įgyvendinti konkrečiu atveju. Pavyzdžiui, apskritai įmanoma žmogui nusukti į mėnulį, tačiau pasiruošimui reikia nemažai laiko. Todėl, jeigu prievolė bus siejama su vienos iš šalių nuskridimu į kosmosą per vieną mėnesį, tai tokia sąlyga laikoma neįmanoma ir negalios. Sąlygų skirstymas į absoliučiai ir santykinai neįmanomas turi ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę.

Santykinis neįmanomumas nedaro prievolės negaliojančios, nes sąlygos negalima įvykdyti tik konkrečiu atveju, apskritai ją įvykdyti įmanoma. Pavyzdžiui, įmonė sudaro statybos rangos sutartį ir įsipareigoja pradėti statybas, jei užsakovas per tris dienas po sutarties pasirašymo sumokės rangovui avansą, tačiau ši sąlyga neįmanoma, nes užsakovo finansiniai ir materialieji ištekliai yra akivaizdžiai nepakankami per nustatytą terminą sumokėti visą avanso sumą. Tokiu atveju sąlyga laikytina santykinai neįmanoma, kadangi jos negali įvykdyti tik konkretus subjektas, apskritai ji įvykdoma. Todėl sąlyga galioja ir nedaro negaliojančios visos sutarties, šalys gali susitarti dėl termino avanso sumokėjimui pratęsimo. Visiškai neįmanoma sąlyga, kaip jau buvo minėta, atskleidžia šalių nenorą, kad prievolė teisiškai įtakotų šalių santykius, todėl tokia sąlyginė prievolė pripažintina negaliojanti.

Pripažinus vieną ar kelias sudaryto sandorio sąlygas negaliojančiomis, kyla viso sandorio galiojimo problema. CK 1.96 str. nustato bendrą taisyklę, kad sandorio dalies negaliojimas nedaro negaliojančių kitų jo dalių, jeigu galima daryti prielaidą, kad sandoris būtų buvęs sudarytas ir neištraukiant negaliojančios dalies. Pažymėtina, kad sąlyginis gali būti visas sandoris, sąlyginės gali būti tam tikros sandoryje numatytos prievolės, sudarančios jo turinį. Todėl prievolės susiejimas su visiškai neįmanoma sąlyga gali būti pagrindas pripažinti negaliojančia sąlyginę prievolę, sandorio dalį ar net visą sandorį, jei bus įrodyta, kad be sąlyginės prievolės, kuri buvo pripažinta negaliojanti, sandoris apskritai nebūtų sudarytas. Pavyzdžiui, jei šalys buvo sudariusios pirkimo – pardavimo sutartį, kurios įsigaliojimą susiejo su sąlyga, kad pirkėjas pirštu palies debesis, tokia sutartis pripažintina negaliojanti. Kita vertus, testamentas, į kurį įrašyta objektyviai neįmanoma sąlyga, jog turtas įpėdiniui pereina, kai šis sumedžios kentaurą, galioja, tačiau yra besąlyginis, t.y. pripažįstama, kad testamente sąlygos nėra.

---

²⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 93

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimas nedaryti ko nors neįmanomo nelaikytinas neįmanoma sąlyga. Tokia sąlyga neturi jokios teisinės reikšmės, todėl sandoris laikytinas besąlyginiu. Taip pat nėra laikoma neįmanoma negatyvioji sąlyga, numatanti pareigą neatlikti neteisėto veiksmo. Tačiau tokia sąlyga gali būti pripažinta negaliojančia kitu pagrindu, t.y. dėl to, kad prieštarauja viešajai tvarkai, nes pripažįstama, kad gauti atlyginimą nepadarius to, ką draudžia įstatymas, prieštarauja viešajai tvarkai ir gerai moralei. Galioja ir prievolė, kurios atsiradimas siejamas su atidedamąja sąlyga dėl būsimo daikto, t.y. tokio, kuris dar tik bus sukurtas. Pavyzdžiui, paskolos sutarties įsigaliojimą šalys gali susieti su sąlyga, kad skolininkas įkeis tam tikras turtines teises, kurias įgis ateityje (CK 4.204 str. 2 d.). Tokiais atvejais sąlyga yra teisėta ir nėra pagrindo pripažinti paskolos sutartį negaliojančia.

Teismų praktikoje taip pat išskiriami aukščiau aptarti sąlygos požymiai ir reikalavimai, kuriuos turi atitikti sąlyga, kad prievolė būtų pripažįstama sąlygine ir galiotų. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. spalio 26 d. nutartyje²⁵ kolegija nagrinėjo šalių ginčą dėl piniginių prievolės įvykdymo. Šioje nutartyje pateikti kriterijai, kuriuos atitinkanti prievolė laikoma sąlygine, taip pat buvo apibrėžtos neįmanomos sutarties sąlygos pasekmės prievolės šalių teisėms ir pareigoms. Ieškovas (pardavėjas) prašė priteisti iš atsakovo (pirkėjo) pagal žemės sklypų pirkimo – pardavimo sutartį pirkėjo neišmokėtą kainos dalį, kurios mokėjimas priklausė nuo sutartyje numatytos atidedamosios sąlygos įvykimo – pardavėjas privalėjo dėti pastangas pakeisti, suderinti teritorijos, kurioje yra žemės sklypai, detalų planą taip, kad jis atitiktų tam tikras minimalias sąlygas sklypo komercinei paskirčiai. Kolegija konstatavo, kad jeigu sutartyje numatytas įvykis ar veiksmas ateityje, kuris objektyviai galimas, tačiau nėra aišku, ar jis įvyks arba bus atliktas, tokia prievolė pripažintina sąlygine prievole (CK 6.30 str. 1 d.). Šalių sutarta prievolė turi sąlyginės prievolės požymius, t. y. prievolės, susietos su būsima aplinkybe – teritorijos detalaus plano pakeitimu. Iš esmės tai tikėtina aplinkybė, nes šalims sudarant sutartį nebuvo tikrai žinoma, ar ta aplinkybė atsiras, ar ne (CK 1.66 str. 2, 3 d.). Tam, kad prievolė būtų pripažįstama sąlygine, tikėtinas įvykis ar veiksmas turi būti objektyviai įmanomas tiek faktine, tiek teisine prasme (CK 6.31 str. 2 d.). Teritorijų planavimas yra viešosios teisės reglamentavimo sritis. Sutarties šalys, nustačiusios tarpusavio prievoles, gali tikėtis, kad viešasis subjektas – savivaldybė – tenkins jų prašymus, jei jie atitiks teritorijų planavimą reglamentuojančias teisės normas. Tais atvejais, kai sąlygos įvykdymas yra neįmanomas dėl to, kad neatitinka galiojančių

---

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio mėn. 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-515/2005

įstatymų, yra pagrindas įrodinėti, kad sutartyje sulygta sąlyga yra teisiškai neįmanoma. Kolegija nurodė, kad nagrinėtoje byloje buvę duomenys patvirtino, kad šalių sutarties sąlyga pakeisti teritorijos, kurioje yra atsakovo įsigytas žemės sklypas, detalųjį planą, pripažintina teisiškai neįmanoma, nes tokia sąlyga neatitinka miesto bendrojo plano ir sutarties sudarymo bei vykdymo metu galiojusių Teritorijų planavimo įstatymo 20 str. 4 d. nuostatų. Detaliojo plano pakeitimas apskritai yra galimas veiksmas, tačiau jis neįmanomas konkrečiu šalių aptartu atveju, siekiant pakeisti jį pagal atsakovo ketinimus, t. y. tokios sutarties sąlygos neįmanomumas yra ne absoliutus, bet santykinis. Kolegija konstatavo, kad sutartyje nurodyta sąlyga pripažintina teisiškai neįmanoma, todėl ji negalioja (CK 6.31 str. 2, 3 d.). Taigi atsakovo prievolė sumokėti likusią nesumokėtą įsigyto žemės sklypo kainą laikytina besąlygine, todėl teismas įpareigojo atsakovą įvykdyti besąlyginę prievolę sumokėti sulygtą kainą už žemės sklypą (CK 6.344 str.). Šioje byloje teismas nustatė, kad jeigu sutartyje numatytas ateities įvykis ar veiksmas, kuris objektyviai galimas, tokia prievolė pripažintina sąlygine prievole. Tam, kad prievolė būtų pripažinta sąlygine, tikėtinas įvykis ar veiksmas turi būti objektyviai įmanomas tiek faktine, tiek teisine prasme. Tais atvejais, kai sąlygos įvykdymas yra neįmanomas dėl to, kad neatitinka galiojančių teisės aktų, yra pagrindas įrodinėti, kad sutartyje nurodyta sąlyga yra teisiškai neįmanoma, todėl negalioja ir prievolė tampa besąlygine.

4. Sąlyga – teisėta, neprieštaraujanti viešajai tvarkai ir gerai moralei aplinkybė

Taigi teisės doktrina išskiria tris sąlygą apibūdinančius požymius, t.y. sąlyga turi būti būsima aplinkybė, ji nežinoma, neaiški ir tikėtina, taip pat objektyviai galima. Be šių požymių galima išskirti ir kitus reikalavimus, kuriuos turi atitikti sąlyga, kad su ja susieta prievolė būtų laikoma galiojanti.

Sąlyga turi būti teisėta, neprieštarauti viešajai tvarkai ir gerai moralei (CK 6.31 str. 1 d.). Teisėtumas plačiąja prasme apima du susijusius aspektus: sąlygos atitikimą imperatyvioms įstatymo normų reikalavimams ir neprieštaravimą viešajai tvarkai ir gerai moralei (CK 6.3 str. 1 d.). Sąvokos „viešoji tvarka“ ir „gera moralė“ yra lanksčios teisės kategorijos ir jų turinys istoriškai keičiasi, tačiau bendras principas, kad negalioja prievolės, prieštaraujančios šioms vertybėms, išliko nuo pat romėnų teisės laikų („*Omnia quae contra bonos mores vel in pacto in stipulatione deducuntur nullius momenti est*“).

Jeigu teisių ir pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pabaigą šalys padarė priklausomus nuo neteisėtos arba viešajai tvarkai ar gerai moralei prieštaraujančios sąlygos įvykdymo arba nuo neteisėtų veiksmų atlikimo, tai toks sandoris yra niekinis (CK 1.66 str. 4 d., 6.31

str. 3 d.). Tačiau jeigu iš tokio sandorio atsirandanti prievolė gali galioti ir be tokios sąlygos, sandorį CK 1.96 str. pagrindu galima pripažinti iš dalies negaliojančiu ir besąlyginiu. Pavyzdžiui, jeigu asmuo, dovanodamas turtą nustatė sąlygą (CK 6.467 str. 1 d.), kad šis turtas turi būti naudojamas neteisėtam tikslui, tokia sąlyga negalioja, tačiau nedaro visos dovanojimo sutarties negaliojančios.

Neteisėtas, gerai moralei ar viešajai tvarkai prieštaraujantis veiksmas ar įvykis ne visada daro prievolę negaliojančia. Prievolių likimas gali priklausyti nuo tokios sąlygos, kurią įvykdyti turi ne sandorio šalis, bet trečiasis asmuo. Pavyzdžiui, turto draudimo sutartyje draudiko pareiga išmokėti draudimo išmoką gali būti susieta su sąlyga, kad apdraustas turtas bus pavogtas. Apskritai vagystė yra neteisėtas veiksmas, tačiau draudimo sutartyje tai vienas iš draudiminių įvykių, kurį gali atlikti tik trečiasis asmuo. Tokia sąlyga ne tik yra galima ir galiojanti, bet ir yra pagrindas atsirasti draudiko prievolei išmokėti draudimo išmoką.

Sąlyga yra teisėta ar ne, reikia nustatyti pagal jai atsirandant galiojančią teisę, o ne pagal teisę, kuri galiojo sandorio sudarymo metu. Sąlyga yra visada būsima aplinkybė, taigi ji atsiranda praėjus tam tikram laiko tarpui po sandorio sudarymo. Per tą laiką gali pasikeisti teisės aktai ir sąlyga, kuri buvo teisėta sandorio sudarymo metu, gali tapti neteisėta jos atsiradimo metu. Pavyzdžiui, šalys gali sudaryti vaistų distribucijos sutartį, tačiau jos įsigaliojimą padaryti priklausomą nuo sąlygos, kad distributorius realizuos visus pagal ansktesnę sutartį įsigytus iš gamintojo vaistus. Tačiau iki šios sąlygos atsiradimo pasikeitė įstatymai ir buvo uždrausta platinti tokius vaistus dėl juose esančios pavojingos žmogaus sveikatai medžiagos. Tokiu atveju distributorius negali įgyvendinti sutartyje numatytos sąlygos ir tokia sutartis pripažintina negaliojanti.

Prieštaraujančios viešajai tvarkai, gerai moralei ar neteisėtos negali būti atsitiktinės sąlygos, nes jos atsiranda nepriklausomai nuo sandorio šalių valios.

Aukščiau aptarti sąlygos požymiai patvirtina, kad šalys nėra visiškai laisvos savo teisių ir pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą susieti su bet kokiomis sąlygomis. Sąlygai keliami aukšti reikalavimai. Jei aplinkybės, lemiančios prievolės likimą, neatitinka minėtų reikalavimų, prievolė gali apskritai nesukelti jokių teisinių pasekmių.

III DALIS

SĄLYGŲ RŪŠYS

Tarp teisės subjektų susiklostančių santykių įvairialypiškumas lemia ir tai, kad sąlygos, su kuriomis gali būti siejamas prievolių atsiradimas, pasikeitimas ir pabaiga, taip pat gali būti labai įvairios. CK ir teisės doktrina klasifikuoja sąlygas į rūšis pagal įvairius kriterijus.

1 skyrius

Pozityvios ir negatyvios sąlygos

Prievolė yra sąlyginė, kai jos atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su tam tikros aplinkybės buvimu ar nebuvimu (CK 6.30 str. 1 d.). Taigi prievolė gali būti susieta su sąlyga, kuri ateityje turi įvykti arba neįvykti. Jei sandorio teisinės pasekmės atsiranda tik įvykus tam tikrai aplinkybei ateityje – tokia sąlyga yra pozityvioji, pavyzdžiui, sąlyga daikto pirkimo – pardavimo sutartyje, kad pirkėjo prievolė sumokėti už daiktą jam atsiranda tik kai pirkėjas patikrina daikto kokybę ir patvirtina, kad daiktas atitinka jam keliamus reikalavimus (CK 6.328 str. 1 d.). Jei prievolės likimas siejamas su aplinkybe, kuri ateityje neturi įvykti – tokia sąlyga yra negatyvioji, pavyzdžiui, šalys susitaria dėl būsimo derliaus pirkimo – pardavimo, siejant pirkėjo pareigą parduoti derlių su sąlyga, kad vasarą nebus sausros, nes tik tokiu atveju pirkėjas turės objektyvią galimybę parduoti derlių.

2 skyrius

Atidedamoji ir naikinamoji sąlyga

Sąlygos gali sukelti įvairias teises pasekmes. Kai kurių sąlygų atsiradimas sąlygoja prievolės atsiradimą ar pasikeitimą – tokios sąlygos vadinamos atidedamosiomis; kitos sąlygos siejamos su prievolės pabaiga – tokios yra naikinamosios sąlygos.

1. Atidedamoji sąlyga

Atidedamoji sąlyga yra tokia aplinkybė, su kurios buvimu siejamas prievolės atsiradimas ar pasikeitimas (CK 1.66 str. 3 d., 1.66 str. 2 d.). Teisės ir pareigos atsiranda ar pasikeičia ne nuo sandorio sudarymo, bet nuo sąlygos atsiradimo momento. Tačiau tai nereiškia, kad kol tam tikra sąlyga neatsirado, prievolė apskritai neegzistuoja. Ir iki sąlygos atsiradimo tarp sandorio šalių egzistuoja teisinis ryšys, kurio nei viena iš šio sandorio šalių neturi vienašališkai atsisakyti ar pakeisti.²⁶ Atidedamoji sąlyga suspenduoja prievolės vykdymą iki tam tikrų aplinkybių atsiradimo²⁷. Kol sąlyga nėra įvykdoma, tol nėra ir sandorio teisinių pasekmių, prievolė negali būti priverstinai vykdoma. Tokia išvada paaiškintina tuo, kad sąlyginėms prievolėms taikomas sąžiningumo principas. Kai šalys susitaria, kad prievolė atsiras ar pasikeis tik įvykus sąlygai, tarp jų susiklosto tam tikri teisiniai santykiai ir jos prisiima pareigą elgtis sąžiningai iki sąlygos atsiradimo²⁸. CK 1.67 str. 1-2 d. numato, kad šalys negali nesąžiningai kliudyti ar padėti atsirasti sąlygai. Toks reglamentavimas patvirtina išvadą, jog prievolė egzistuoja nuo sandorio sudarymo, o su sąlygos atsiradimu siejamas jos vykdytinumas. Pavyzdžiui, šalys žemės sklypo ir ant jo esančių statinių pirkimo – pardavimo sutartyje gali numatyti, kad iš šios sutarties kylanti pardavėjo pareiga parduoti nekilnojamąjį turtą, o pirkėjo pareiga sumokėti už perkamą turtą atsiras, tik jei per pusę metų bus patvirtintas perkamo žemės sklypo detalusis planas, leidžiantis rekonstruoti ant jo esančius statinius, kai už visus veiksmus, susijusius su plano tvirtinimu, atsakingas pardavėjas. Tokiu atveju tarp šalių susiklosto teisiniai santykiai ir pardavėjas privalo elgtis sąžiningai, imtis visų įmanomų veiksmų, kad per nustatytą terminą būtų patvirtintas žemės sklypo detalusis planas ir tokiu būdu įvykdyta sąlyga, su kurios atsiradimu siejamas kitų sutarties šalių pareigų atsiradimas. Jei pardavėjas po sutarties sudarymo prarastų suinteresuotumą parduoti jam priklausantį

²⁶ STASKONIS, Vladas, *et al. Civilinė teisė*. Vįjusta, Kaunas, 1997. Psl. 189

²⁷ ANSON, William. *Principles of the English Law of Contract*. Oxford at the Clarendon Press, 1959. Page 110

²⁸ FURMSTON, Michael. *The Law of Contract*. 3rd edition, LexisNexis Butterworths, 2007. Page 456

nekilnojamąjį turtą ir dėl to nesiimtų jokių veiksmų, kad būtų įvykdyta sutarties sąlyga, ar net nesąžiningai kliudytų šiai sąlygai atsirasti, pirkėjas negalėtų reikalauti perleisti jam nuosavybės teisės į minėtą nekilnojamąjį turtą ir tai galėtų pažeisti jo teisėtus interesus ir lūkesčius. Todėl, siekiant apsaugoti sąžiningos šalies teises, būtina pripažinti, kad net ir neįvykus atidedamajai sąlygai šalis sieja teisinis ryšys, iš sutarties kylančios prievolės egzistuoja, tik nėra vykdytinos. Tokiu atveju, vadovaujantis CK 1.67 str. 1 d., būtų pripažinta, kad sąlyga įvyko, nors faktiškai jai atsirasti nesąžiningai sukliudė pardavėjas. Tai lemtų šalių prievolių pagal sutartį atsiradimą ir pirkėjas galėtų reikalauti perduoti jam nekilnojamąjį turtą. Tačiau galimi atvejai, kai sąlyga neatsiranda ne dėl nesąžiningų vienos iš šalių veiksmų, o dėl tam tikrų objektyvių priežasčių, pavyzdžiui, būtų pakeisti įstatymai ir toks planas neatitiktų naujų specialiųjų žemės naudojimo sąlygų reikalavimų, o pirkėjas nebūtų suinteresuotas pirkti žemės nepatvirtinus naujo plano. Tokiu atveju sutartis nesukeltų teisinių pasekmių ir negalėtų būti priverstinai vykdoma.

Taigi atidedamajai sąlygai neįvykus, teisiniai santykiai tarp šalių nutrūksta, prievolė, kurios atsiradimas ar pasikeitimas buvo siejamas su atidedamąja sąlyga, nesukelia teisinių pasekmių, t.y. prievolė neatsiranda ar nepasikeičia. Tokiu atveju kreditorius praranda savo sąlyginę teisę. Iki šio momento įvykdęs prievolę, skolininkas turi teisę reikalauti grąžinti tai, ką perdavęs ją vykdydamas. Įvykdžius atidedamąją sąlygą, prievolė laikoma galiojančia nuo sutarties sudarymo.

Tipiška atidedamoji sąlyga yra draudimo sutartyje numatytas draudiminis įvykis. Draudiko prievolės išmokėti draudimo išmoką atsiradimas siejamas su atidedamąja sąlyga – draudiminio įvykio atsiradimu (CK 6.987 str.).

Pateiktinas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išanalizuotas atidedamosios sąlygos pavyzdys²⁹: Vilniaus miesto Tarybos vykdomojo komiteto sprendimo viename iš punktų buvo nustatyta, jog sprendimo dalis dėl sklypo skyrimo bus pripažinta netekusi galios, jeigu statybos darbai nebus pradėti per penkerius metus. Iš šio punkto turinio matyti, kad prievolės, numatytos sprendime, buvo sąlyginės, nustatant atidedamąją prievolės sąlygą, susietą su statybos darbų pradėjimu per penkerius metus. Byloje nustatyta, kad bendrovė per penkerių metų laikotarpį statybos darbų nepradėjo, todėl teismas konstatavo, kad minėtame sprendime numatytos prievolės, susietos su minėta atidedamąja sąlyga, neteko galios.

Kartais teisinėms pasekmėms atsirasti reikia ne vienos atidedamosios sąlygos, o būtina sąlygų sudėtis, t.y. kelios aplinkybės. Pavyzdžiui, iš kito asmens vardu ir interesais

---

²⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio mėn. 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2006

sudaryto sandorio atsirandančios pareigos pereina asmeniui, kurio vardu ir interesais sandoris buvo sudarytas, jeigu yra dvi sąlygos: pirma, asmuo jo interesais sudarytą sandorį patvirtino; antra, kita sandorio šalis tokiam pareigų perėjimui neprieštarauja arba sudarydama sandorį žinojo ar turėjo žinoti, kad sandoris sudaromas kito asmens vardu ir interesais (CK 6.235 str. 1 d.). Taigi šiuo atveju teisinėms pasekmėms atsirasti reikalingos dvi sąlygos – sandorio patvirtinimas ir kitos šalies neprieštaravimas.

2. Naikinamoji sąlyga

Naikinamąją sąlygą laikomas toks įvykis ar veiksmas, su kuriuo siejamas prievolės pasibaigimas (CK 6.30 str. 3 d., 1.66 str. 3 d.). Prievolė šiuo atveju atsiranda ir vykdoma iš karto, sudarius sandorį, tačiau atsiradus sąlygai ji baigiasi ir šalys *ipso jure* gražinamos į prieš sandorį buvusią padėtį³⁰. Sutartis laikoma sudaryta su naikinamąja sąlyga, kai šalys susitaria, kad įvykdžius sąlygą ar atsiradus tam tikroms aplinkybėms, viena iš šalių ar abi šalys bus atleistos ateityje nuo sutartinės atsakomybės už sutarties nevykdymą³¹. Prievolė vykdyti iš sandorio atsiradusias teises ir pareigas nutrūksta tik po naikinamosios sąlygos atsiradimo, tokios pasekmės galioja į ateitį. Iki naikinamosios sąlygos atsiradimo kilusios teisinės pasekmės lieka. Pavyzdžiui, šalys žemės sklypo nuomos sutartyje gali numatyti, kad sutartis baigiasi, jei bus pakeista tikslinė žemės naudojimo paskirtis. Jei ši sąlyga įvyktų, nuomos sutartis baigtųsi. Tačiau šalių teisės ir pareigos, kurios buvo įvykdytos ar privalėjo būti įvykdytos iki sąlygos atsiradimo, lieka galioti. Taigi nuomininkas privalo nuomotojui sumokėti nuompinigius už visą naudojimosi žeme iki sąlygos atsiradimo laiką. Sąlyga sukelia teisinę pasekmę tik nuo jos atsiradimo, todėl tik pakeitus tikslinę žemės naudojimo sklypo paskirtį, pasibaigia nuomotojo pareiga nuomoti žemę ir nuomininko pareiga mokėti nuompinigius.

Atskirais atvejais atsiradus naikinamajai sąlygai, šalys gražinamos į pradinę padėtį. Pavyzdžiui, šalys gali sudaryti sąlyginę dovanojimo sutartį ir numatyti, kad dovanojimas galios, jei apdovanotasis užtikrins tinkamą dovanoto turto apsaugą. Jei apdovanotasis nevykdo savo pareigos, dovanotojas turi teisę kreiptis į teismą ir prašyti panaikinti dovanojimą (CK 6.472 str. 2 d.). Tokiu atveju šalys gražinamos į pirminę padėtį, t.y. apdovanotasis privalo gražinti dovanotą turtą (CK 6.472 str. 3 d.).

---

³⁰ AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 155

³¹ ANSON, William. *Principles of the English Law of Contract*. Oxford at the Clarendon Press, 1959. Page 111

Naikinamoji sąlyga gali ir apskritai neatsirasti. Tokiu atveju prievolė gali baigtis įvykdymu arba sandoris gali būti įstatymo nustatyta tvarka nutrauktas, jeigu sudarytas neapibrėžtam terminui.³²

Dvišalio sandorio atveju ta pati sąlyga vienai šaliai gali būti naikinamoji, kitai – atidedamoji. Pavyzdžiui, pirkimo – pardavimo sutartis numato, kad pardavėjas išsaugo nuosavybės teisę į parduodamą daiktą tol, kol pirkėjas sumokės. Pirkėjui ši sąlyga yra atidedamoji, nes tik ją įvykdęs jis įgis nuosavybės teisę, o pardavėjui – naikinamoji, nes ją įvykdžius nuosavybės teisė bus prarasta.

3. Pakeičiamoji sąlyga

Pažymėtina, kad CK numatyta galimybė prievolės galiojimą susieti su atidedamąja arba naikinamąja sąlyga. Atidedamoji sąlyga lemia prievolės atsiradimą (CK 1.66 str. 2 d.), naikinamoji – pasibaigimą (CK 1.66 str. 3 d.). Tačiau sąlyga gali lemti ne tik prievolės atsiradimą ar pasibaigimą, bet ir jos pasikeitimą (CK 6.30 str. 1 d.). CK nėra išskiriama atskira sąlygos rūšis, lemianti prievolės pasikeitimą. Tačiau kai kuriuose teisės doktrinos šaltiniuose išskiriama ir pakeičiamoji sąlyga, kaip atskira sąlygos rūšis – tai tokia aplinkybė, kuriai atsiradus pasikeičia sandorio šalių teisių ir pareigų apimtis, jų turinys, pavyzdžiui, atsiranda papildomų teisių ir pareigų.³³ Tokios sutartys gana retos. Pavyzdžiui, ūkininkas, išvykdamas ilgesniam laikui, pasamdo žmogų prižiūrėti ūkį. Jeigu kuris nors gyvūnas tuo metu susirgtų, samdinys turėtų rūpintis ir jo veterinariniu gydymu. Atsižvelgiant į tai, kad prievolės pasikeitimas reiškia egzistuojančios prievolės modifikaciją ir sąlyginai naujos prievolės atsiradimą, tokių sąlygų teisinės pasekmės reguliuoja CK normos, reglamentuojančios atidedamąsias sąlygas.

---

³² MIKELĖNAS, Valentinas, VILEITA, Alfonsas, TAMINSKAS, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2001. Psl. 162

³³ MIKELĖNAS, Valentinas, VILEITA, Alfonsas, TAMINSKAS, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2001. Psl. 162-163

3 skyrius

Aiškiai išreikštos ir numanomos sąlygos

Priklausomai nuo sąlygos išraiškos formos ir būdo, sutarties prigimties, įstatymo reikalavimų, išskiriamos aiškiai išreikštos ir numanomos sąlygos.

1. Aiškiai išreikšta sąlyga

Aiškiai išreikšta sąlyga yra tokia, kuri nurodyta nedviprasmiškai, akivaizdžiai. Dažniausiai tokios sąlygos formuluojamos rašytiniuose dokumentuose – sutartyje, įgaliojime, testamente ir panašiai. Taip pat tokia sąlyga gali būti numatyta įstatyme. Jeigu sutarties pobūdis reikalauja, kad sąlyga būtų aiškiai išreikšta, tai nesant aiškiai išreikštos sąlygos, pripažįstama, kad prievolė yra besąlyginė.³⁴

2. Numanoma sąlyga

Numanoma sąlyga yra tokia aplinkybė, kuri vienašaliame, dvišaliame sandoryje ar įstatyme nėra aptarta, tačiau kurią esant gali būti patvirtinta atsižvelgiant į šalių ketinimus, sandorio esmę ar įstatymus.³⁵ Pavyzdžiui, įstatymo numatytais atvejais įkaito davėjas gali įkeisti daiktus, kurie tik ateityje taps jo nuosavybe (CK 4.201 str. 5 d.). Taigi įkaito davėjo prievolė įkeisti turtą yra šiuo atveju siejama su atidedamąja sąlyga – šio turto nuosavybės teisės perėjimu įkaito davėjui. Tokia sąlyga nebūtinai turi būti akivaizdžiai numatyta įkeitimo sandoryje, tačiau ji yra logiška – negalima įkeisti turto, kuris nepriklauso įkaito davėjui nuosavybės teise. Numanomą sąlygą gali nustatyti ir įstatymas. Tokios pozicijos laikosi ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2001 m. rugsėjo 24 d. nutartyje³⁶ teismas išaiškino, kad kadangi sutarties nuostatos gali būti tiek aiškiai išreikštos, tiek ir numanomos iš šalių veiksmų bei kitų aplinkybių, ši taisyklė taikytina ir sąlygai, kaip sutarties šalių teisių ir pareigų atsiradimo prielaidai. Šioje byloje buvo tiriama tarp šalių sudaryta pirkimo – pardavimo sutartis dėl nebaigto statyti namo. Teismas paaiškino, kad tokiu atveju sutartis laikoma sąlyginė, kadangi pardavėjas

---

³⁴ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 95

³⁵ STANNARD, John. *Delay in the Performance of Contractual Obligations*. Oxford University Press, 2007. Page 63

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo mėn. 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-837

nuosavybės teisę į namą gali perleisti tik atsiradus atidedamajai sąlygai – baigus namo statybą ir tinkamai įforminus būtinus pardavimui dokumentus.

4 skyrius

Atsitiktinės, nuo šalių valios nepriklausančios ir mišrios sąlygos

Sąlyga gali būti tiek įvykiai, t.y. nepriklausomos nuo žmogaus valios aplinkybės, tiek valiniai aktai – veiksmai. Atsižvelgiant į tai, ar aplinkybių atsiradimui ir išnykimui turi įtakos prievolės šalių valia, sąlygos skirstomos į atsitiktines, nuo šalių valios priklausomas ir mišriąsias.

1. Atsitiktinės sąlygos

Atsitiktinės (kazualios) sąlygos yra įvykiai, t.y. tokios aplinkybės, kurių atsiradimas nepriklauso nuo prievolės šalių valios – mirtis, avarija, žemės drebėjimas, gaisras, potvynis ir panašiai. Pavyzdžiui, šalys sudaro pirkimo – pardavimo sutartį dėl būsimo derliaus. Kadangi būsimos derliaus dydis ir kokybė priklauso nuo gamtos, šalys gali į sutartį įtraukti sąlygą, kad pardavėjo pareiga parduoti derlių atsiras tik tuo atveju, jei vasarą nebus sausros. Pažymėtina, kad atsitiktinė sąlyga negali būti pripažinta neteisėta, prieštaraujanti viešajai tvarkai ar gerai moralei, kadangi jos atsiradimas visiškai nepriklauso nuo šalių valios.

2. Nuo šalių valios priklausomos sąlygos

Nuo šalių valios priklausomos sąlygos – tai tokios aplinkybės, kurių atsiradimas ar neatsiradimas priklauso nuo vienos iš prievolės šalių (CK 1.68 str. 4 d., 6.30 str. 5 d.). Dažniausiai tokia sąlyga numato tam tikro veiksmo atlikimą ar neatlikimą. Būtina skirti grynai valines ir santykinai valines sąlygas.

Grynai valinės sąlygos yra tokios aplinkybės, kurios visiškai priklauso nuo šalies valios, paliktos jos nuožiūrai. Pavyzdžiui, kai paskolos sutartyje nurodyta, jog skolininko pareiga gražinti skolą atsiras tik jam to panorėjus. Santykinai valinės sąlygos yra tokios, kurios reikalauja ne tik vienos iš šalių valios išreiškimo, bet ir tam tikro veiksmo, kurio šalis negali visiškai kontroliuoti, atlikimo. Viena iš šalių įsipareigoja imtis visų nuo jos

priklausomų veiksmų, kad sąlyga atsirastų, tačiau negali garantuoti jos atsiradimo³⁷. Pavyzdžiui, asmuo įsipareigoja parduoti butą, jei per mėnesį įsigys kitą butą miesto centre. Akivaizdu, kad šios sąlygos įgyvendinimas iš dalies priklauso nuo pardavėjo valios ir pastangų ieškant naujo buto. Tačiau naujo buto įsigijimui gali sutrukdyti ir aplinkybės, kurių pardavėjas negali visiškai kontroliuoti – jis gali nerasti per nustatytą terminą tinkamo buto, jo finansinė padėtis gali pablogėti ar net jis gali tapti nemokus ir dėl to neturėti galimybės įsigyti naujo buto. Taigi santykinai valinės sąlygos atsiradimą lemia ne tik šalies apsisprendimas, bet ir daugybė šalutinių aplinkybių.

Šis grynai ir santykinai valinių sąlygų skirtumas svarbus sprendžiant sąlygos galiojimo klausimą. Taip pat, pažymėtina, sąlygos galiojimas priklauso ir nuo to, ar ta sąlyga atidedamoji, ar naikinamoji. Pirmiausia aptartini atidedamosios sąlygos, priklausomos nuo šalių valios, galiojimo ypatumai.

Atidedamoji prievolė, kurios atsiradimas siejamas su sąlyga, kurios buvimas visiškai priklauso nuo skolininko, negalioja (CK 1.68 str. 4 d., 6.30 str. 5 d.). tokia taisyklė nustatyta todėl, kad skolininko pareiga tokiu atveju atsirastų tik jo paties noru. Jeigu skolininkas nepanorės, jo pareiga ir pati prievolė niekada neatsiras³⁸. Pavyzdžiui, negaliojanti paslaugų sutartį įtraukta sąlyga, kad paslaugų gavėjas privalo atsiskaityti už realiai suteiktas paslaugas tik jei pats to panorės. Tokia sąlyga parodo skolininko visišką nenorą įsipareigoti pagal sutartį, suteikia jam galimybę piktnaudžiauti ir nevykdyti savo pareigų. Tai gali pažeisti kitos šalies teisėtus lūkesčius, kad šiam bus sumokėta už paslaugas. Taigi būtina ginti kreditoriaus interesus, nes visiška skolininko nuožiūros teisė neleidžia nei atsirasti jo pareigai, nei įgyvendinti kreditoriaus reikalavimo teisės. Atidedamoji sąlyga, priklausoma tik nuo kreditoriaus valios, nedaro prievolės negaliojančia. Pavyzdžiui, namo statybos sutartyje gali būti nurodyta, kad rangovas pastatys ir garažą, jei užsakovas išreiškė tokį savo pageidavimą. Tokia sąlyga galioja. Užsakovui išreiškus savo norą dėl garažo statybos tarp šalių susiklosto prievoliniai santykiai.

Jei atidedamoji sąlyga yra santykinai valinė, tai yra jos vykdymas, nors ir priklauso nuo skolininko valios, tačiau pasireiškia tam tikrų skolininko veiksmų atlikimu ar neatlikimu, todėl prievolė galioja (CK 6.30 str. 5 d.). Pavyzdžiui, architektūros įmonė įsipareigoja asmeniui suprojektuoti sodo namelį, jei per tris mėnesius įgys licenciją, leidžiančią projektuoti atitinkamus statinius. Sąlygos įvykdymas priklauso nuo įmonės valios, nes būtent įmonė, siekdama įgyti licenciją, turi atlikti tam tikrus aktyvius

---

³⁷ PEEL, Edwin. *The Law of Contract*. 12th edition, Sweet&Maxwell London 2007. Page 71

³⁸ MIKELĖNAS, Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Pirmas tomas. Justitia, Vilnius, 2003. Psl. 54

veiksmus, t.y. kreiptis į atitinkamą instituciją, parengti būtinus dokumentus, skųsti institucijos, vilkinančios ar apskritai atsisakiusios išduoti leidimą, veiksmus. Skolininkas privalo elgtis sąžiningai ir imtis visų nuo jo priklausomų veiksmų, kad įgyvendintų sąlygą. Tačiau sąlygos atsiradimo skolininkas negali visiškai kontroliuoti – licencija gali būti neišduota ir ne dėl nuo skolininko priklausomų priežasčių. Pavyzdžiui, po sandorio sudarymo gali būti pakeista projektavimo licencijų išdavimo tvarka ir architektūros įmonė objektyviai gali nespėti per sąlygos atsiradimui nustatytą trijų mėnesio terminą parengti naujų dokumentų, būtinų licencijos gavimui. Taigi sąlyga, kuri priklauso nuo skolininko valios, tačiau pasireiškia ir tam tikrų veiksmų atlikimu, galioja.

Prievolės, susietos su naikinamąja nuo šalių valios priklausoma sąlyga, teisinės pasekmės skiriasi nuo aukščiau aptartų taisyklių, taikomų atidedamajai sąlygai. Esant naikinamajai sąlygai, grynai valinei ar santykinai valinei, prievolė galiotų. Pavyzdžiui, šalys atstovavimo sutartyje gali numatyti sąlygą, kad įgalotinio prievolė atstovauti įgaliotąjį pasibaigia, kai įgalotinis pareišk savo norą atsisakyti įgaliojimo (CK 2.146 str. 1 d.). Tokiu atveju įgalotinio prievolė visiškai priklauso nuo jo paties valios, tačiau tokia prievolė galioja – atstovas ir atstovaujамasis gali pagal įstatymą bet kada nutraukti atstovavimo santykius. Prievolių santykių nutraukimas šalies valia tokiais atvejais laikytinas naikinamosios sąlygos, priklausomos nuo šalies valios, įgyvendinimu.

Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad CK 1.68 str. 4 d., 6.30 str. 5 d. normos, numatančios, kad prievolė, kurios atsiradimas siejamas su sąlyga, priklausoma nuo skolininko, negalioja, taikomos tik prievolių su atidedamąja sąlyga atžvilgiu ir netaikomos prievolėms su naikinamąja sąlyga. Teismų praktikoje minėtos normos ne visada taikomos tinkamai. Lietuvos apeliacinis teismas 2008 m. gruodžio 30 d. nutartyje³⁹ pasisakė dėl nuomos sutarties, kurios pasibaigimas buvo siejamas su naikinamąja sąlyga, t.y. nuomos sutartyje buvo nurodyta, kad ji baigiasi, jei nuosavybės teisė į nuomojamą turtą pereina iš nuomotojo kitam asmeniui. Teismas nurodė, kad tokia sąlyga negali būti pripažinta negaliojanti CK 6.30 str. 5 d. pagrindu, kadangi prievolės pabaiga buvo susieta su tokiomis aplinkybėmis, kurios priklausė ne tik nuo skolininko valios, bet ir nuo trečiųjų asmenų veiksmų. Šiuo atveju teismas netinkamai taikė CK 6.30 str. 5 d. normą, kadangi ši norma taikoma tik prievolėms su atidedamąja sąlyga, o konkrečiu atveju šalys buvo susitarusios dėl prievolės su naikinamąja sąlyga. Todėl byloje nebuvo pagrindo taikyti CK 6.30 str. 5 d. ir nagrinėti aplinkybes, ar sąlyga buvo visiškai priklausoma nuo skolininko valios, ar tik iš dalies.

---

³⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-725/2008

Naikinamoji sąlyga gali priklausyti ir tik nuo kreditoriaus valios. Pavyzdžiui, nuomotojas įsipareigoja nuomoti butą su sąlyga, kad nuomininkas nuomotojui pareikalavus nedelsiant išsikraustys iš buto. Tokiais atvejais nuomotojas, įgyvendinamas savo teisę nutraukti sutartį, privalo elgtis sąžiningai, protingai ir užtikrinti reikiamą bendradarbiavimą su nuomininku. Jei nuomotojas nutrauktą sutartį piktnaudžiaudamas savo teise ir tokiu būdu nepagrįstai suvaržytų nuomininko teises ar net padarytų jam žalos (nuomininkas gali neturėti kitos gyvenamosios vietos, todėl gali būti priverstas skubiai išnuomoti kitą būstą labai nepalankiomis sąlygomis ir didele kaina), nuomotojui galėtų būti taikoma civilinė atsakomybė, jis galėtų būti priverstas atlyginti visus nuomininko nuostolius, teismas galėtų atsisakyti ginti nuomotojo teisę vienašališkai nutraukti sutartį (CK 1.137 str. 3 d.). Tokiu atveju nuomotojo veiksmai galėtų būti pripažinti nesąžiningais ir bus laikoma, kad sąlygos (nuomotojo noras nedelsiant nutraukti sutartį) nebuvo (CK 1.67 str. 2 d.). Kreditoriaus veiksmų sąžiningumas gali būti vertinamas atsižvelgiant į tai, kada jo valia atsirado naikinamoji sąlyga – po to, kai prievolė pradėta vykdyti, ar dar iki pradedant ją vykdyti. Jei priklausoma nuo vienos šalies valios naikinamoji sąlyga įgyvendinama dar nepradėjus vykdyti prievolės, šalies veiksmai laikytini nesąžiningais, nes jie rodo, kad šalis apskritai neketino prisiimti jokių pareigų. Pavyzdžiui, nuomotojas iš karto po sutarties sudarymo, nuomininkui net nespėjus įsikraustyti į butą, pareikštų savo valią nedelsiant nutraukti sutartį. Tokie veiksmai pažeidžia nuomininko teisėtus lūkesčius, todėl laikytini piktnaudžiavimu teise ir teismas gali atsisakyti ginti nuomotojo teisę nesąžiningai nutraukti sutartį.

3. Mišrios sąlygos

Mišrios sąlygos – aplinkybės, kurios priklauso ne tik nuo vienos iš šalių, bet ir nuo trečiojo asmens valios ar atsitiktinio įvykio. Pavyzdžiui, koncerto organizatorius įsipareigoja atlikėjui sumokėti priedą prie honoraro, jeigu į koncertą susirinks tam tikras žmonių skaičius. Šiuo atveju sąlygos įvykdymas priklauso ir nuo koncerto organizatoriaus, ir nuo žmonių, kurie ateis į koncertą. Kitas pavyzdys galėtų būti šalių susitarimas, kad rangos sutartis įsigalios, jei planuojamo statyti namo projektui pritaris architektai.

IV DALIS

SĄLYGOS ATsirADIMO LAIKAS

Sąlygos atsiradimas ar neatsiradimas paprastai siejamas su tam tikru terminu. Sąlygos įvykdymo terminą gal nustatyti įstatymai, šalių susitarimas ar teismo sprendimas. Tačiau terminas nustatomas ne visada. CK 6.32 str. atskirai reglamentuotos teisinės pasekmės, kurias sukelia pozityviosios ir negatyviosios sąlygos atsiradimas ar neatsiradimas per nustatytą terminą, taip pat tie atvejai, kai terminas nenustatytas. Todėl pozityviosios ir negatyviosios sąlygos atsiradimo laiką tikslinga analizuoti taip pat atskirai.

1 skyrius

Pozityviosios sąlygos atsiradimo laikas

Jeigu pozityviajai sąlygai atsirasti buvo nustatytas terminas ir sąlyga atsirado per tą terminą, laikoma, kad sąlyga įvykdyta ir sukėlė atitinkamas teises pasekmes, t.y. prievolė, su kuria sąlyga buvo susieta, atsirado, pasikeitė ar pasibaigė. Pavyzdžiui, šalys daikto pirkimo – pardavimo sutartyje numato, kad pardavėjas turės pareigą perduoti pirkėjo nuosavybėn daiktą, jei pirkėjas per 5 dienas nuo sutarties sudarymo sumokės pardavėjui visą daikto kainą. Pirkėjui sumokėjus per nustatytą terminą, atsiranda pardavėjo pareiga perduoti daiktą. Tačiau jei pozityvioji sąlyga neatsiranda per nustatytą terminą, pripažįstama, kad sąlyga neįvykdyta ir prievolė, su kuria sąlyga buvo susieta, atitinkamai neatsiranda, nepasikeičia ar nesibaigia. Taigi jei anksčiau nagrinėtu atveju pirkėjas už daiktą sumokėtų praėjus ne penkioms dienoms po sutarties sudarymo, o praėjus mėnesiui, nors šalys ir nebuvo susitarusios dėl termino pratęsimo, būtų laikoma, kad pardavėjo pareiga perduoti daiktą neatsirado ir santykiai tarp šalių nutruktų, pirkėjas turėtų grąžinti pardavėjui šio sumokėtus pinigus, kadangi jie buvo gauti be jokio pagrindo.

Jeigu pozityviosios sąlygos įvykdymo terminas nėra nustatytas, sąlyga gali būti įvykdyta bet kuriuo metu (CK 6.32 str. 1 d.). Tačiau kol neatsiranda sąlyga, nėra aiškus su jos įvykimu susietos prievolės likimas. Pavyzdžiui, rangovas įsipareigojo pastatyti namą, kai užsakovas gaus statybos leidimą, tačiau neapibrėžė terminą, per kurį statybos leidimas turi būti gautas. Tokiu atveju galima situacija, kai užsakovas gautų leidimą po dešimties metų, sąlyga būtų įvykdyta, todėl reikalautų iš rangovo, kad šis vykdytų savo prievolę ir pastatytų namą prieš dešimt metų sudarytos sutarties sąlygomis. Akivaizdu, kad rangovas per tokį ilgą laiko tarpą galėjo prarasti suinteresuotumą ar net galimybes (pakeitė veiklos

krypti) vykdyti sutartį. Be to, būtų pažeisti rangovo teisėti lūkesčiai, kad sutartis nebus vykdoma. CK 1.137 str. 2 d. numatyta, kad įgyvendindami savo teises asmenys turi elgtis sąžiningai, laikytis protingumo ir teisingumo principo. CK 6.35 str. 3 d. leidžia teismui nustatyti terminą bet kurios prievolės šalies prašymu, jei jo nenustatė nei įstatymas, nei šalis, tačiau prievolės pobūdis reikalauja, kad jis būtų nustatytas. To paties straipsnio 2 d. reikalauja, kad terminas visais atvejais būtų protingas. Darytina išvada, kad net tais atvejais, kai terminas pozityviajai sąlygai atsirasti nenustatytas, turi būti vadovaujama protingumo kriterijumi. Neapibrėžta padėtis negali trukti iki begalybės. Sąlyga turi būti įvykdyta per protingą terminą. Koks terminas yra protingas, turi būti sprendžiama atsižvelgiant į faktinę situaciją: prievolės esmę, jos šalių statusą ir panašiai. Jei tarp šalių kilo ginčas dėl to, koks terminas yra protingas, jos gali kreiptis į teismą dėl konkretaus termino nustatymo (CK 1.117 str. 1 d., 6.35 str. 1, 3 d.).

Kai kuriais atvejais gali paaiškėti, kad sąlyga apskritai negali būti įvykdoma. Tokia sąlyga laikoma neįvykdyta, nesvarbu, ar buvo nustatytas terminas sąlygai atsirasti, ar ne (CK 6.32 str. 1 d.). Pavyzdžiui, asmuo įsipareigoja išnuomoti butą nuomininkei lengvatinėmis sąlygomis, jei ši per metus taps nėščia. Po pusės metų po sutarties sudarymo paaiškėjo, kad nuomininkė nevaisinga. Taigi tampa aišku, kad sąlyga apskritai neįvykdoma. Tokiu atveju nereikia laukti dar pusės metų, tai neturi jokios prasmės, pripažįstama, kad sąlyga neįvykdyta ir nuomotojo pareiga išnuomoti butą lengvatinėmis sąlygomis neatsirado. Jeigu šalys ar viena iš jų jau buvo pradėję vykdyti sutartį, remiantis CK 6.237 straipsniu, turi būti taikoma restitucija.

Teisiniai pozityviosios sąlygos neįvykdymo padariniai skiriasi atsižvelgiant į tai, ar sąlyga atidedamoji, ar naikinamoji. Jei paaiškėja, kad apskritai neįvykdoma atidedamoji sąlyga, prievolė yra niekinė ir sutartis visiškai ar iš dalies negalios. Kai paaiškėja, kad neįvykdoma naikinamoji sąlyga, prievolė laikytina besąlygine (CK 1.68 str. 3 d.).

Lietuvos apeliacinis teismas, išnagrinėjęs tarp šalių kilusį ginčą dėl skolos grąžinimo, 2003 m. spalio 28 d. nutartyje⁴⁰ nurodė, kad atsakovas (skolininkas) įsipareigojo grąžinti skolą ieškovui (kreditorius) pagal galimybes. Teismas padarė išvadą, kad tokiu atveju skolininko prievolės įvykdymas siejamas su pozityvia sąlyga – atsakovo galimybe ateityje grąžinti skolą. Sąlygos įvykdymo terminas nebuvo nustatytas, todėl pozityvioji sąlyga galėjo būti įvykdyta bet kuriuo metu. Teismas nurodė, jog bet kada paaiškėjus, kad pozityvioji sąlyga negali būti įvykdyta, pripažįstama, jog ji neįvykdyta ir toliau laukti nebereikia (CK 6.32 str. 1 d.). Atsižvelgdamas į sunkią atsakovo turtinę padėtį, taip pat į tai, kad atsakovas pripažino, kad pozityvioji sąlyga nevykdoma ir

⁴⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. spalio mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-328

neaišku, kada bus įvykdyta, teismas nusprendė, kad sąlyga neįvykdyta, toliau laukti nebereikia ir ieškovas galėjo kreiptis į teismą. Tokia teismo pozicija kritikuotina. Teismas konstatavo faktines aplinkybes, kad atsakovo pareiga grąžinti skolą buvo susieta su atidedamosios pozityviosios sąlygos atsiradimu ateityje – galimybe grąžinti skolą; sąlygos atsiradimo terminas nebuvo šalių nustatytas, tačiau teismas nurodė, kad sąlyga apskritai negali būti įvykdoma dėl sunkios atsakovo turtinės padėties. Padaręs tokias išvadas, teismas tinkamai pritaikė CK 6.32 str. 1 d. ir nurodė, kad tokiu atveju sąlyga laikoma neįvykdyta. Tačiau teismo išvada, kad neįvykdžius atidedamosios pozityviosios sąlygos, skolininko pareiga grąžinti skolą vis tiek atsirado, yra klaidinga. Prievolė, kurios atsiradimas siejamas su atidedamąja sąlyga, atsiranda tik įvykus sąlygai. Jei sąlyga neįvyksta ar yra pagrindas laikyti sąlygą neįvykdyta (CK 6.32 str. 1 d.), prievolė neatsiranda. Todėl šioje byloje kreditoriaus reikalavimas priteisti iš skolininko skolą turėjo būti atmestas.

2 skyrius

Negatyviosios sąlygos atsiradimo laikas

Prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas gali būti siejamas su negatyviaja sąlyga, t.y. tokia, kuri neturi įvykti ateityje. Kai negatyvioji sąlyga neturi atsirasti apibrėžtą laiko tarpą, sąlyga laikoma įvykusia, jeigu ši aplinkybė iš tikrųjų neatsiranda per nustatytą terminą (CK 6.32 str. 2 d.). Pavyzdžiui, asmuo įsipareigojo paskolinti pinigų su sąlyga, kad skolininkas per vieną mėnesį po sutarties sudarymo neišvyks į užsienį. Jei per nustatytą terminą skolininkas neišvyks į užsienį, laikoma, kad sąlyga yra įvykusi ir atsiranda kreditoriaus prievolė paskolinti sutartą pinigų sumą.

Negatyvioji sąlyga, kuri, kaip paaiškėja, tikrai neatsiras, laikoma įvykdyta, nesvarbu, ar buvo nustatytas terminas, ar ne. Pavyzdžiui, pardavėjas įsipareigoja parduoti namą, jei jo sūnus per metus nesudarys santuokos. Po mėnesio sūnus žūva. Šiuo atveju aplinkybė, su kurios neatsiradimu buvo siejamas pardavėjo prievolės prievolė parduoti namą, atsirasti negali, todėl nėra prasmės laukti dar vienuolika mėnesių, sąlyga laikoma įvykdyta. Pirkėjas turi teisę reikalauti, kad pardavėjas parduotų namą.

Jei nenurodytas terminas, per kurį tam tikra aplinkybė neturi atsirasti, sąlyga laikoma neįvykdyta, kol paaiškėja, kad tam tikra aplinkybė tikrai neatsiras (CK 6.32 str. 3 d.). Kita vertus, tokia neapibrėžta padėtis, kai yra neaiškus prievolės likimas, negali tęstis iki begalybės. Todėl pripažįstama, kad sąlyga laikoma įvykdyta, kai aplinkybė neatsirado per protingą terminą.

V DALIS

ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS IKI SĄLYGOS ATSIRADIMO

Sąlyginė prievolė yra tokia, kurios atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas siejamas su tam tikra atsirasiančia ar neatsirasiančia aplinkybe (CK 6.30 str. 1 d.). Iš tokio įstatyme pateikto apibrėžimo galima būtų teigti, kad kol atidedamoji sąlyga nėra atsiradusi, prievolė apskritai neegzistuoja ir šalių nesieja jokie teisiniai santykiai, o kai atsiranda naikinamoji sąlyga, prievolė išnyksta ir kartu baigiasi visos šalys siejusios teisės ir pareigos. Tačiau sisteminis CK aiškinimas paneigia tokius teiginius. Sąlyginio sandorio šalys privalo elgtis sąžiningai ir iki atidedamosios sąlygos atsiradimo, ir įvykus naikinamajai sąlygai, neskatinti ar netrukdyti sandoryje nustatytoms sąlygoms įvykti ar neįvykti (CK 1.67 str.). Sąžiningumo principas galioja ir sąlyginių prievolių atveju.

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2008 m. vasario 12 d. priimtoje nutartyje⁴¹ pabrėžė sąžiningumo principo taikymo svarbą šalių teisiniams santykiams. Byloje tarpininkas (ieškovas) įsipareigojo ieškoti potencialių žemės sklypų pardavėjų, apie žemę parduodančius asmenis informuoti atsakovą (pirkėją), tarpininkauti derantis dėl sąlygų nedelsiant apie tai informuoti atsakovą. Pirkėjas įsipareigojo bendradarbiauti, sudarius sutartį – atsiskaityti su ieškovu. Taigi atsakovo (pirkėjo) prievolė mokėti sutartyje numatytą atlyginimą buvo sąlyginė, šalys jos atsiradimą siejo su tam tikrų aplinkybių buvimu, t.y. tinkamu ieškovo paslaugų suteikimu ir atsakovo pasinaudojimu šiomis paslaugomis – sandorio sudarymu (CK 6.30 str. 1 d.). Vadinas, sprendžiant klausimą dėl atsakovo pareigos atsiskaityti už suteiktas paslaugas, turėjo būti nustatyta, ar įvyko aplinkybės, dėl kurių atsirado prievolė mokėti, t.y. ar įvykdyta dvejų atidedamųjų sąlygų sudėtis: pirma, ar ieškovas tinkamai teikė paslaugas, antra, ar atsakovas sudarė su pardavėjais sutartį dėl žemės pirkimo. Teismas pabrėžė, kad pagal CK 6.38 str. 1 d. prievolės turi būti vykdomos sąžiningai, tinkamai bei nustatytais terminais pagal įstatymų ar sutarties nurodymus, o kai nurodymų nėra – vadovaujantis protingumo principais. CK 6.200 str. 1 d. numatyta, kad šalys privalo vykdyti sutartį tinkamai ir sąžiningai, analogiškas reikalavimas elgtis sąžiningai sutartiniuose santykiuose įtvirtintas CK 6.158 str. CK normose įtvirtintas reikalavimas sutartiniuose santykiuose elgtis sąžiningai yra imperatyvaus pobūdžio, todėl šalys jokiais pagrindais negali šio reikalavimo nesilaikyti ar jį riboti. Sąžiningumas reikalauja atidumo, rūpestingumo, šalių kooperavimosi, viena kitos informavimo, atsižvelgimo į teisėtus ir

---

⁴¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. vasario mėn. 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-127/2008

pagrįstus kitos šalies interesus. Sąžiningas sutartinės prievolės vykdymas reiškia, kad ne tik prievolės įvykdymo forma turi atitikti sandoryje aptartas sąlygas, bet ir šios prievolės įvykdymo turinys. Ieškovas nurodė, kad atsakovo ir pirkėjų žemės pirkimo–pardavimo sudaryti sandoriai patvirtina jo tinkamą prievolių įvykdymą, todėl atsakovas turi įvykdyti savo priešpriešinę pareigą ir atsiskaityti. Tačiau teismas pabrėžė, kad tokių sutarčių sudarymas yra tik viena iš sąlygų, su kuria siejama atsakovo pareiga mokėti atlyginimą už tarpininkavimo paslaugas. Kita sąlyga, t.y. ieškovo pareiga tinkamai vykdyti savo pareigas, nebuvo įvykdyta, kadangi ieškovas elgėsi nesąžiningai. Sąžiningumą sutartiniuose santykiuose patvirtina asmenų aiškūs ir nuoseklūs veiksmai, aiški pozicija, nedviprasmiški santykiai ir logiškas jų paaiškinimas. Kolegija pastebėjo, kad analizuojamoje situacijoje ieškovo veiksmai tarpininkavimo paslaugų teikimo metu bei vėlesni jo paaiškinimai dėl įvykusių aplinkybių neatitiko minėtų kriterijų, t. y. jis nesilaikė sąžiningumo principo. Taigi, prievolės šalis turi elgtis sąžiningai ir tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimus, svarbi įvykdymo kokybė – ar buvo įdėtos reikiamos pastangos. Atsižvelgdamas į tai, kad ieškovas elgėsi nesąžiningai teikdamas paslaugas ir tokiu būdu neįvykdė sąlygos, su kuria susieta atsakovų pareiga sumokėti ieškovui už tarpininkavimo paslaugas, tokia atsakovų pareiga neatsirado, todėl jie neturi mokėti ieškovui.

Taigi tam tikras šalis siejantis teisinis santykis, t.y. prievolė, egzistuoja, tačiau negali būti priverstinai įvykdyta iki atsirandant ar atsiradus tam tikrai sąlygai. Tik pripažinus, kad, nors ir būdama sąlygine, prievolė vis vien egzistuoja, bet negali būti priverstinai įvykdyta, galima paaiškinti įstatymo nuostatą, draudžiančią šalims nesąžiningai elgtis ir kliudyti atsirasti ar neatsirasti sąlygai⁴².

---

⁴² MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 84

1 skyrius

Šalių pareiga elgtis sąžiningai, nekliudyti ir nepadėti sąlygai atsirasti

Sąlyginio sandorio šalys privalo sąžiningai vykdyti sandorį, netrukdyti atsirasti pozityviajai sandorio sąlygai ir nepadėti atsirasti negatyviajai sąlygai dėl jų nesąžiningų veiksmų⁴³.

Sąlygos, su kuriomis yra siejamas tam tikros prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas, dažniausiai yra vienai iš šalių naudingos, o kitai – nenaudingos. Todėl egzistuoja reali grėsmė, kad viena iš šalių gali nesąžiningai trukdyti atsirasti sąlygai, kuri jai nenaudinga, arba atvirkščiai, nesąžiningai padėti atsirasti naudingai sąlygai. Pavyzdžiui, šalys susitaria, kad įmonė įsigys iš pardavėjo prekes, jei per du mėnesius gaus tokių prekių platinimo licenciją. Pirkėjas, būdamas suinteresuotas įsigyti minėtas prekes dėl jų kainos patrauklumo, gali imtis nesąžiningų veiksmų, siekdamas įgyti licenciją – duoti kyši, papirkti pareigūnus, atsakingus už licencijų išdavimą, panaudoti prievartą, grasinimus ir panašiai. Kita vertus, po sutarties sudarymo pardavėjas, suradęs kitą potencialų ir už didesnę kainą pasiruošusį įsigyti prekes pirkėją, gali prarasti suinteresuotumą parduoti prekes pirminiam pirkėjui ir nesąžiningai kliudyti atsirasti sąlygai, imtis priemonių, kad pirkėjui per du mėnesius nebūtų išduota atitinkama licencija. Taigi nesąžiningu kliudymu ar padėjimu sąlygai atsirasti laikomi suinteresuotos šalies veiksmai, kurie pažeidžia galiojančias imperatyvias teisės normas, viešąją tvarką prieštarauja geros moralės ar teisingumo reikalavimams. Tokių veiksmų pasekmes reglamentuoja CK 1.67 straipsnis. Jos skiriasi priklausomai nuo to, ar sąlyga buvo pozityvioji ir jai nesąžiningai buvo sukliudyta atsirasti, ar sąlyga buvo negatyvioji ir jai buvo nesąžiningai padėta atsirasti.

Jei pozityviajai sąlygai atsirasti nesąžiningai sukliudė šalis, kuriai ta sąlyga nenaudinga, tai pripažįstama, kad sąlyga buvo (CK 1.67 str. 1 d.). Tokia įstatymo nuostata aiškintina tuo, kad iš neteisėtų veiksmų negali kilti teisėti padariniai. Tęsiant ankstesnį pavyzdį, tai reikštų, kad pardavėjas, neteisėtai paveikdamas pareigūnus, kad šie neišduotų pirkėjui atitinkamos licencijos, vengia savo pareigos parduoti prekes, elgiasi nesąžiningai. Tokiu atveju laikoma, kad pozityvioji sąlyga įvykdyta ir atsirado pardavėjo pareiga perleisti prekes sutartyje numatytais sąlygomis ir kaina.

---

⁴³ PEEL, Edwin. The Law of Contract. 12th edition, Sweet&Maxwell London 2007. Page 69

Šalies nesąžiningas kliudymas sąlygai atsirasti gali pasireikšti ne tik aktyvių veiksmų atlikimu, bet ir neveikimu, kai šalis nesąžiningai neatlieka pagal sutartį prisiimtų pareigų. Lietuvos apeliacinis teismas 2006 m. sausio 31 d. nutartyje⁴⁴ nurodė, kad atsakovo prisiimtas įsipareigojimas įforminti hipoteką yra sąlyginė prievolė, siejama su atidedamąja sąlyga – sudaryti žemės nuomos arba žemės išpirkimo iš valstybės dokumentus. Kadangi hipotekos įforminimo sąlyga buvo siejama su veiksmiais, priklausančiais nuo atsakovo ir nuo valstybės institucijų valios, todėl teismas kvalifikavo tokią sąlygą kaip santykinai valinę. Atsižvelgdamas į tai, kad byloje nebuvo įrodymų, jog atsakovas per nustatytą terminą būtų atlikęs veiksmus žemės nuomos sutarčiai sudaryti arba sutvarkęs žemės išpirkimo iš valstybės dokumentus, teismas konstatavo, kad atsakovas nesielgė sąžiningai, pagal CK 1.5 straipsnio reikalavimus. Teisėjų kolegija paaiškino, kad esant prievolei su santykinai valine atidedamąja sąlyga ir atsakovui neatliekant veiksmų, tokia sąlyga laikoma negaliojančia ir prievolė laikoma besąlygine (CK 6.30 str. 5 d.). Todėl atsakovas turėjo prievolę įforminti hipoteką. Tokia teismo išvada kritikuotina. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas pripažino negaliojančia atidedamąją sąlygą CK 6.30 str. 5 d. pagrindu, tačiau šis norma tik numato, kad prievolė, kurios atsiradimas susieta su santykinai valinės sąlygos atsiradimu, galioja, t.y. jeigu sąlyga yra tam tikrų veiksmų atlikimas ar neatlikimas, prievolė galioja net ir tais atvejais, kai tų veiksmų atlikimas ar neatlikimas priklauso nuo skolininko. Teismas konstatavo, kad atsakovas elgėsi nesąžiningai ir neatliko jokių veiksmų, kad sąlyga būtų įvykdyta. Manytina, kad toks atsakovo neveikimas gali būti kvalifikuojamas kaip nesąžiningas kliudymas sąlygai atsirasti (CK 1.67 str. 1 d.), kadangi ta sąlyga jam yra nenaudinga – atsakovas turėjo įkeisti savo turtą ieškovo naudai. Jeigu sąlygai atsirasti nesąžiningai sukliudė šalis, kuriai ta sąlyga nenaudinga, tai pripažįstama, kad sąlyga buvo. Taigi šioje byloje pripažintina, jog atidedamoji sąlyga buvo atsiradusi, todėl atsakovas privalėjo įvykdyti savo prievolę įforminti hipoteką.

Šalis, kuriai sąlyga yra naudinga, gali įvykdyti prievolę nelaukdama, kol sąlyga atsiras. Tokiu atveju prievolė tampa besąlygine⁴⁵. Pavyzdžiui, automobilio pirkimo – pardavimo sutartyje šalys numato, kad sutartis vykdytina, jei pirkėjas per vieną mėnesį gaus banko paskolą sumai, būtinai automobilio įsigijimui. Tokia sąlyga yra naudinga pirkėjui, nes jis, negavęs lėšų sumokėti automobilio kainos, neturėtų pareigos pirkti automobilio. Tačiau pirkėjas gali atsisakyti jo naudai nustatytos sąlygos ir sumokėti už automobilį iš kitų lėšų. Tokiu atveju laikoma, kad šalis atsisakė jai naudingos sąlygos ir

⁴⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. sausio mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-102/2006

⁴⁵ FURMSTON, M. P. *Law of Contract*. 12th edition, Butterworths, London, Dublin, Edinburgh, 1991.

prievolė tampa besąlygine, todėl pirkėjas negali įvykdytos sutarties vėliau ginčyti motyvuodamas tuo, kad jis įvykdė prievolę be pagrindo, nes sąlyga nebuvo įvykdyta. Tačiau sąlygos, kuri nustatyta abiejų šalių naudai, šalys gali atsisakyti tik tarpusavio susitarimu⁴⁶.

Jei negatyviajai sąlygai atsirasti nesąžiningai padėjo šalis, kuriai ta sąlyga naudinga, tai pripažįstama, kad sąlygos nebuvo (CK 1.67 str. 2 d.). Tai savotiška sankcija nesąžiningai šaliai⁴⁷. Pavyzdžiui, šalys sutartyje numatė, kad sutartis galioja tol, kol skolininkas nebus pripažintas nemokus. Jei skolininkas, siekdamas išvengti sutarties vykdymo, tyčia sukelia savo nemokumą, tokiu atveju laikoma sąlygos nebuvo ir sutartis lieka galioti.

Pažymėtina, kad CK 1.67 str. taikomas tais atvejais, kai šalis nesąžiningai sukliudė ar padėjo atsirasti sąlygai, nors iš dalies priklausančiai nuo jos pačios valios. Taigi turi būti objektyvi nesąžiningos šalies galimybė paveikti sąlygos atsiradimą. CK 1.67 str. numatytos teisinės pasekmės netaikomos, kai sąlygos atsiradimui sukliudė ar padėjo *force majeure* aplinkybės, t.y. stichinės nelaimės, karas, katastrofa, o taip pat tais atvejais, kai sąlyga apibrėžta tam tikrais įvykiais – nepriklausančiomis nuo šalių valios aplinkybėmis, pavyzdžiui, šalies mirtis, liga.

2 skyrius

Kitos šalių teisės ir pareigos iki sąlygos atsiradimo

Kitas šalių teises ir pareigas iki atsirandant sąlygai reikia analizuoti atsižvelgiant į tai, kokia – atidedamoji ar naikinamoji – sąlyga yra nustatyta.

1. Atidedamoji sąlyga

Atidedamosios sąlygos atveju šalių teisės ir pareigos atsiranda įvykus sąlygai. Susitarimas dėl prievolės, susietos su atidedamąja sąlyga, savaime nesukelia laukiamo teisinio efekto⁴⁸ – šalys privalo laukti sąlygos, su kuria siejamas šalių teisių ir pareigų atsiradimas. Pavyzdžiui, asmuo įsipareigoja parduoti butą, jei per du mėnesius nusipirks namą. Šiuo atveju pardavėjo prievolė parduoti butą yra siejama su būsimu, tikėtiniu veiksmu ateityje – namo nusipirkimu. Kol atidedamoji sąlyga nebus įvykdyta, pardavėjo

⁴⁶ FURMSTON, Michael. *The Law of Contract*. 3rd edition, LexisNexis Butterworths, 2007. Page 458

⁴⁷ PEEL, Edwin. *The Law of Contract*. 12th edition, Sweet&Maxwell London 2007. Page 72

⁴⁸ AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 157

įsipareigojimas dėl buto pardavimo suspenduojamas ir pirkėjas negali reikalauti sutarties vykdymo. Kita vertus, kaip jau buvo minėta, tam tikri teisiniai santykiai tarp šalių susiklosto nuo sutarties sudarymo. Šalys privalo elgtis sąžiningai, negali kliudyti atsirasti jiems nenaudingai sąlygai ar padėti atsirasti naudingai sąlygai. Taip pat šalys negali imtis kitų veiksmų, dėl kurių sutarties įvykdymas taptų negalimas, pavyzdžiui, pardavėjas negali to paties buto parduoti kitam pirkėjui. Vis dėlto asmuo, kurio prievolės vykdytinumas susietas su atidedamosios sąlygos atsiradimu, gali elgtis nesąžiningai ir pažeisti šalies, kurio naudai įsipareigota, būsimą reikalavimo teisę. Todėl šalis, kurios reikalavimo teisė yra sąlyginė, turi teisę imtis apsaugos priemonių.

Šalis, kurios naudai įsipareigota, turi teisę imtis apsaugos priemonių, kad jo būsima reikalavimo teisė, atsirianti įvykus atidedamajai sąlygai, būtų užtikrinta. CK 6.70 str. 2 d. leidžia nustatyti ne tik esamos, bet ir būsimos prievolės įvykdymo užtikrinimą, pavyzdžiui, įkeitimą (hipoteką), laidavimą, garantiją. Kai užtikrinamas būsimos prievolės įvykdymas, užtikrinimo prievolė yra sąlyginė – šalių teisės ir pareigos atsiranda atsiradus pagrindinei prievolei. Jeigu pagrindinė prievolė neatsiranda, neatsiranda ir prievolės, susijusios su užtikrinimu. Esant ginčui tarp šalių dėl būsimos prievolės dalyko, jos gali sudaryti sekvestracijos sutartį, t.y. laikinosios pasaugos sutartį, kurios pagrindu daiktas perduodamas saugotojui (CK 6.863 str.).

CK 6.30 str. 2 d. leidžia perleisti iš sąlyginės prievolės atsirandančias teises. CK 6.3 str. 2 d. numatyta, kad prievolės dalyku gali būti ir toks turtas, kuris bus sukurtas ateityje. Sandoriai dėl būsimo turto pagal savo esmę yra sąlyginiai, nes jų įvykdymas priklauso nuo atidedamosios sąlygos – faktinio turto sukūrimo. Taigi gali būti sudaroma būsimo daikto pirkimo – pardavimo sutartis (CK 6.306 str. 1 d.), būsimos teisės įkeitimo (CK 4.204 str. 2 d.) ir panašios sutartys. Iš tokių sutarčių kylančios reikalavimo teisės, nors ir būdamos sąlyginės, gali būti perleistos ar paveldėtos. CK 101 str. 3 . numato, kad kreditorius gali perleisti savo būsimą reikalavimo teisę. Sąlyginė sutartis, susijusi su nekilnojamuoju daiktu, registruojama viešame registre ir šitaip užtikrinamos būsimos kreditoriaus daiktinės teisės į nekilnojamąjį daiktą (CK 4.254 str.).

Prievolės sąlyginis pobūdis taip pat nėra kliūtis paveldėti iš jos atsirandančias teises (CK 6.30 str. 2 d.). Būsima reikalavimo teisė, kreditoriui mirus iki atsirandant atidedamajai sąlygai, pereina jo įpėdiniams (CK 1.112 str. 2 d., 5.1 str.)⁴⁹. Tačiau, kadangi pati reikalavimo teisė dar nėra atsiradusi, o yra tarsi „išaldyta“, kreditorius negali atlikti jokių veiksmų, susijusių su jos įgyvendinimu tikrąja šio žodžio prasme.

---

⁴⁹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 100

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytus atidedamosios sąlygos požymius bei šalių teisinę padėtį iki sąlygos atsiradimo, būtina plačiau aptarti prievolės susiejimo su atidedamąja sąlyga pasekmes.

Pirma, kol neatsirado atidedamoji sąlyga, kreditorius negali reikalauti, kad skolininkas įvykdytų prievolę, nes reikalavimo teisė yra tarsi „išaldyta“, kreditorius negali atlikti jokių veiksmų, susijusių su jos įgyvendinimu. Reikalavimo teisė taps vykdytina tik atsiradus sąlygai. Jei skolininkas suklydo ar buvo suklaidintas, apgautas ir įvykdo prievolę iki atsirandant sąlygai, jis turi teisę reikalauti gražinti jam viską, ką perdavęs kreditoriui (CK 6.237 str.), nes skolininkas dar neturėjo teisinio pagrindo vykdyti pareigos. Tačiau tokią teisę skolininkas turi tik iki sąlygos atsiradimo. Atsiradus sąlygai, pripažįstama, kad skolininko pareiga jau egzistavo nuo sutarties sudarymo (grįžtamosios galios principas), todėl skolininkas vykdydamas esamą prievolę, t.y. sudarius sutartį atsiradusią prievolę.

Antra, kol neatsirado atidedamoji sąlyga, kreditoriui nepradedama eiti ieškinio senaties terminas. Tai paaiškintina tuo, kad ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kai asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (CK 1.127 str. 1 d.). Kol neatsirado atidedamoji sąlyga, kreditorius neturi reikalavimo teisės, todėl ji negali būti pažeista ir neatsiranda teisė į ieškinį.

Trečia, kol neatsiras atidedamoji sąlyga, perleidžiantis nuosavybės teisę į daiktą asmuo išlieka jo savininku, o būsimasis daikto įgijėjas negali valdyti, naudoti ir disponuoti daiktu, jeigu šalys nesusitaria kitaip. Tačiau daikto savininko nuosavybės teisė į daiktą taip pat yra iš dalies suvaržyta, kadangi jis negali perleisti šio daikto kitam asmeniui.

Ketvirta, iki atidedamosios sąlygos atsiradimo daikto, kuris yra prievolės dalykas, atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka jo savininkui. Paprastai, jei įstatymai ar sutartis nenustato kitaip, ši rizika pereina daikto įgijėjui kartu su nuosavybės teise (CK 4.52 str. 1 d.). Kol neatsirado atidedamoji sąlyga, nuosavybės teisė įgijėjui nepereina, todėl nepereina ir atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika. Jeigu iki atsirandant sąlygai daikto kokybė pablogėjo, kita šalis turi teisę pasinaudoti visai gynybos būdais, numatytais pirkėjui, nusipirkusiam netinkamos kokybės daiktą (CK 6.334 str.), pavyzdžiui, reikalauti, kad būtų sumažinta daikto kaina.

Penkta, prievolės šalis, kurios sąlyginė reikalavimo teisė buvo pažeista, nuo atidedamosios sąlygos atsiradimo momento turi teisę į nuostolių atlyginimą. Skolininkui draudžiama imtis veiksmų, dėl kurių kreditorius, turintis sąlyginę reikalavimo teisę,

ateityje atsiradus atidedamajai sąlygai negalėtų įgyvendinti savo reikalavimo teisės arba jos įgyvendinimas iš esmės pasunkėtų. Pavyzdžiui, pardavėjas neturi teisės sunaikinti ar sužaloti daikto, esančio sąlyginės prievolės dalyku. Jei skolininkas pažeis tokią savo pareigą, atsiradus atidedamajai sąlygai kreditorius įgyja teisę reikalauti atlyginti jo patirtus nuostolius⁵⁰. Kita vertus, iki atidedamosios sąlygos atsiradimo nė viena prievolės šalis neturi teisės į nuostolių atlyginimą. Žala – tai nukentėjusiojo turtinio ar kitokio intereso pažeidimas (CK 6.249 str.). Kaip jau buvo minėta, kol neatsirado atidedamoji sąlyga, nėra pareigos vykdyti prievolę ir atitinkamai teisės reikalauti ją vykdyti. Todėl šalių turtiniai interesai nėra pažeidžiami ir jiems negali būti padaroma žala, nėra ir pagrindo reikalauti nuostolių atlyginimo. Taigi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo kreditorius įgyja tik atsiradus atidedamajai sąlygai.

Šešta, šalis, kuri turi sąlyginę reikalavimo teisę, gali imtis jos apsaugos priemonių, pavyzdžiui, kreditorius gali reikalauti, kad skolininkas užtikrintų būsimos prievolės įvykdymą vienu iš prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų – įkeitimu, hipoteka, laidavimu, garantija ir kitais.

Septinta, būsimą turtinę reikalavimo teisę gali būti įvairių sandorių dalykas. Kreditorius gali ją parduoti, kitaip perleisti, palikti testamentu, įkeisti ir panašiai.

Aštunta, iki sąlygos atsiradimo šalys negali taikyti įskaitymo. Viena iš įskaitymo taikymo sąlygų yra būtinybė, kad abu reikalavimai būtų vykdytini (CK 6.130 str. 1 d.). Kol sąlyga neatsirado, šalių teisės ir pareigos, kylančios iš sąlyginės prievolės, suspenduojamos ir kreditorius neturi teisės reikalauti iš skolininko vykdyti prievolę. Taigi nėra pagrindo ir taikyti įskaitymą.

2. Naikinamoji sąlyga

Naikinamoji sąlyga yra toks įvykis ar veiksmas, su kuriuo siejamas prievolės pasibaigimas. Prievolė atsiranda ir vykdoma iš karto, sudarius sandorį, taigi ji panaši į paprastąją, besąlyginę prievolę. Prievolės, susijusios su naikinamąja sąlyga, ypatumas yra tas, kad ji baigiasi atsiradus sąlygai. Tipiškas sąlyginis sandoris su naikinamąja sąlyga yra pirkimo – pardavimo su atpirkimo teise sutartis (CK 6.417 – 6.418 str.). Pagal pirkimo – pardavimo su atpirkimo teise sutartį pardavėjas įsipareigoja parduoti daiktą pirkėjui kartu įgydamas teisę parduotą daiktą atpirkti, o pirkėjas įsipareigoja daiktą valdyti, naudoti ir juo disponuoti taip, kad pardavėjas galėtų įgyvendinti atpirkimo teisę (CK 6.417 str. 1 d.).

---

⁵⁰ AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 158

Jeigu pardavėjas pasinaudoja savo teise atpirkti parduotą daiktą, pirkimo – pardavimo sutartis baigiasi, pirkėjas netenka nuosavybės teisės į daiktą, o pardavėjui ji grįžta. Tokiu atveju pripažįstama, kad pardavėjas visada buvo daikto savininkas. Be to, pardavėjas, įgyvendindamas atpirkimo teisę, daiktą atsiima be jokių teisės į tą daiktą suvaržymų ir apribojimų. Tokia nuostata reiškia, kad naikinamoji sąlyga turi grįžtamąją galią, t.y. pirkimo – pardavimo lyg ir nebuvo.

Taigi šalių padėtis iki naikinamosios sąlygos atsiradimo yra panaši į šalių padėtį iki atidedamosios sąlygos atsiradimo, tačiau šalys turi atvirkštines teises ir pareigas, t.y. kreditorius, kurio reikalavimo teisė siejama su naikinamąja sąlyga, turi tokias teises, kuriomis naudojasi skolininkas, kurio pareiga siejama su atidedamąja sąlyga; ir skolininkas, kurio pareiga siejama su naikinamąja sąlyga, turi tokias pareigas, kurias privalo vykdyti kreditorius, kurio reikalavimo teisė siejama su atidedamuju terminu. Kreditoriui (asmuo, kuriam pereina daiktas) draudžiama imtis veiksmų, dėl kurių skolininkas (asmuo, kuris perdavė daiktą), ateityje atsiradus naikinamajai sąlygai negalėtų įgyvendinti savo sąlyginės teisės (reikalauti grąžinti daiktą) arba jos įgyvendinimas iš esmės pasunkėtų. Jei kreditorius pažeistų šį draudimą, tai įvykus naikinamajai sąlygai skolininkas turėtų teisę reikalauti nuostolių atlyginimo. Pavyzdžiui, asmuo padovanojo automobilį su sąlyga, kad apdovanotasis išlaikys egzaminą. Taigi šiuo atveju dovanojimas yra sąlyginis, dovanotojo (skolininko) prievolė perduoti nuosavybės teisę į daiktą susieta su naikinamąja sąlyga – jei apdovanotasis (kreditorius) neišlaikys egzamino, pasibaigs dovanotojo prievolė ir jis turės teisę reikalauti grąžinti automobilį. Apdovanotajam nuo daikto perdavimo momento pereina nuosavybės teisė į daiktą, todėl šis gali jį valdyti, juo naudotis ir disponuoti savo nuožiūra. Jei apdovanotasis sunaikins ar sugadins automobilį ir atsiras naikinamoji sąlyga, t.y. jis neišlaikys egzamino, apdovanotasis turės grąžinti automobilį dovanotojui (CK 6.467 str. 2 d.) ir atlyginti jam visus nuostolius, atsiradusius dėl automobilio sunaikinimo ar sugadinimo. Taip pat kreditoriui draudžiama perleisti daiktą, esantį sutarties dalyku, iki paaiškės, kad naikinamoji sąlyga tikrai neatsiras. Jei kreditorius pažeis šį draudimą, atsiradus naikinamajai sąlygai jo sudarytas sandoris dėl daikto perleidimo pripažintinas nuginčijamu ir skolininkas turės teisę kreiptis į teismą dėl tokio sandorio pripažinimo negaliojančiu. Tęsiant minėtą pavyzdį, dovanotojas turėtų teisę nuginčyti sutartį, kurios pagrindu iki egzamino apdovanotasis pardavė automobilį trečiajam asmeniui. Tačiau šiuo atveju ginamos ir sąžiningo įgijėjo teisės (CK 4.96 str.).

VI DALIS

ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS ATsirADUS SĄLYGAI

Ankstesniame darbo skyriuje aptartos šalių teisės ir pareigos iki sąlygos, su kurios buvimu ar nebuvimu siejamas prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas, įvykdymo. Atsiradus sąlygai šalis siejantis teisinis ryšys pasikeičia *ipso jure*, t.y. dėl teisės veikimo, nereikalaujant iš šalių jokių specialių susitarimų sudarymo ar veiksmų atlikimo. Todėl būtina aptarti, kokius konkrečius teisinius padarinius sukelia sąlygos įvykdymas.

1 skyrius

Šalių teisėms ir pareigoms taikytina teisė

Pagal CK 1.66 str. 2 ir 3 dalis, sąlyga turi grįžtamąją galią. Tai reiškia, kad atsiradusios sąlygos sukeliama teisiniai padariniai kyla įvykus juridiniam faktui, kuris yra prievolės atsiradimo pagrindas. Jeigu šalys nėra susitarusios kitaip, atsiradusi sąlyga veikia nuo tada, kai dėl jos susitarta⁵¹. Pavyzdžiui, sutarties sudarymo data laikoma ne sąlygos atsiradimo, o tas momentas, kai šalys susitarė dėl visų sutarties elementų (CK 6.159, 6.181 str.). Atsižvelgiant į tai, kad sąlyginėms prievolėms taikomas grįžtamosios galios principas, gali kilti neaiškumas dėl to, kokie teisės aktai taikomi šalių teisėms ir pareigoms po sąlygos įvykdymo – tie, kurie galiojo šalių susitarimo metu, ar tie, kurie galiojo po sąlygos atsiradimo. Tokie neaiškumai gali kilti tais atvejais, kai po šalių susitarimo dėl sąlyginės prievolės ar įvykus kitam juridiniam faktui, su kuriuo siejamas prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas, pasikeičia teisės aktai. Pavyzdžiui, šalys sudarė tam tikrų daiktų pirkimo – pardavimo sutartį, susiedami pardavėjo pareigą su sąlyga, kad skolininkas paskolins iš banko pinigų sumos, būtinos daiktų įsigijimui. Po tokio susitarimo pasikeitė įstatymai ir daiktai, dėl kurių pirkimo – pardavimo šalys susitarė, dėl savo pavojingumo gyventojų sveikatai įtraukti į ribotai esančių apyvartoje daiktų sąrašą, fiziniams asmenims nesuteikiant galimybės tokių daiktų platinti. Įvykus atidedamajai sąlygai, t.y. pirkėjui sudarius su banku paskolos sutartį, atsiranda pardavėjo pareiga parduoti pirkėjui daiktus. Atsižvelgiant į sąlyginėms prievolėms taikytiną grįžtamosios galios principą, laikytina, kad pardavėjo pareiga jau buvo nuo sutarties sudarymo ir tik nuo sąlygos atsiradimo ši pareiga tapo vykdytina. Taigi kyla klausimas, ar

---

⁵¹ MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002. Psl. 102

pirkėjas turi teisę reikalauti iš pardavėjo, kad šis įvykdytų savo pareigą. Viena vertus, civiliniai įstatymai ir kiti civilinius santykius reglamentuojantys teisės aktai negalioja atgaline tvarka (CK 1.7 str. 2 d.) ir galima būtų teigti, kad imperatyviųjų teisės normų pasikeitimas po sutarties sudarymo neturi įtakos sutarties sąlygoms (CK 6.127 str. 2 d.). Tačiau šią normą būtina aiškinti ir taikyti atsižvelgiant į tęstinį sutartinių santykių pobūdį. Sutarties vykdymas turi atitikti imperatyvias teisės normas, galiojančias vykdant, o ne sudarant sutartį. Taigi konkrečiai aptartu atveju, nepaisant sąlyginei prievolei galiojančiam grįžtamosios galios principui, šalys negalėtų vykdyti sutarties, kadangi pardavėjas neturi teisės platinti daiktų, esančių sutarties dalyku.

Kitaip turėtų būti sprendžiama situacija, kai po susitarimo dėl sąlygos, pasikeičia teisės aktai, susiję ne su šalių teisėmis ir pareigomis, o su sąlygos galiojimu. Pavyzdžiui, pasikeitę teisės aktai gali numatyti, kad sąlyga, su kurios atsiradimu ar neatsiradimu jos susiejo prievolės atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą, negalima. Tokiu atveju sutarties šalių teisėms ir pareigoms vis tiek taikomi galioję, o ne nauji, įstatymai. Privatinius teisinius santykius reguliuojantys teisės aktai, kaip taisyklė, neturi grįžtamosios galios (Lietuvos Respublikos Konstitucijos 7 str. 2 d.). Jų kaita negali paveikti tų teisių ir pareigų, kurios atsirado iki šių aktų įsigaliojimo. Teisės normos, panaikinančios ankstesniąją, įsigaliojimas reiškia, kad panaikinta norma nebeveikia į ateitį, bet nereiškia, kad išnyksta civilinės teisės ir pareigos, įgytos ankstesnės normos pagrindu ir joje nustatytomis sąlygomis. Teismai privalo šias teises pripažinti ir ginti nuo pažeidimų teisių atsiradimo metu galiojusių teisės normų pagrindu, todėl teisės ir pareigos, kurios iki pasikeičiant įstatymams laikomos sąlyginėmis, atsiradus sąlygai tampa besąlyginėmis.

2 skyrius

Grįžtamosios galios principas

1. Grįžtamosios galios principo reikšmė

Vienas iš svarbiausių atsiradusios sąlygos poveikio klausimų susijęs su tuo, ar sąlyga sukelia teisinius padarinius tik ateičiai, ar ji turi grįžtamąją galią. CK tiesioginio atsakymo į šį klausimą nepateikia. Todėl tik sisteminis CK teisės normų, reglamentuojančių sąlygines prievoles, aiškinimas leidžia nustatyti sąlygos teises pasekmes. Kaip jau buvo minėta, sąlyginėms prievolėms taikytinas grįžtamosios galios principas – laikoma, kad atsiradusi sąlyga veikia nuo susitarimo dėl jos, o ne nuo jos atsiradimo. Toks aiškinimas lemiamas teisinio apibrėžtumo ir teisėtų lūkesčių principo taikymo civiliniams santykiams. Šalys veikdamos šiandien, tikisi, kad ir toliau jų civilinių santykių reglamentavimas nepasikeis, kad jie galės įgyvendinti visas iš sutarties kylančias teises ir pareigas. Taigi sudarydamos sąlyginę sutartį, šalys siekia, kad jų teisės ir pareigos būtų tokios, kokios būtų sąlygai esant, kai sudaroma sutartis.

2. Grįžtamosios galios principo išimtys

Grįžtamosios galios principas nėra absoliutus. Tam tikrai atvejais jo taikymas prieštarautų logikai, teisingumo ar kitiems principams, trukdytų civilinei apyvartai arba net būtų nerealaus. Atsižvelgiant į tai išskirtinos kelios grįžtamosios galios principo išimtys – atvejai, kai sąlyga galioja tik ateičiai.

Pirma, jeigu sutartinė prievolė pasireiškia tęstiniu arba periodiniu vykdymu, atsiradusi naikinamoji sąlyga galioja tik ateičiai ir neturi grįžtamosios galios. Pavyzdžiui, šalys susitarė dėl asmens išlaikymo periodinėmis išmokomis iki išlaikytinis įsidarbina. Įvykus naikinamajai sąlygai – išlaikytiniui suradus darbą – pasibaigia prievolė mokėti išlaikymą. Jei grįžtamosios galios principas galiotų šiuo atveju, išlaikytinis privalėtų gražinti visas sumas, kurias gavo iki sąlygos atsiradimo. Todėl tęstinių prievolių atveju naikinamosios sąlygos galia yra ne grįžtamoji, o orientuota į ateitį.

Antra, grįžtamosios galios principas netaikytinas realinėms sutartims. Realine laikoma sutartis, kurios šalių teisės ir pareigos atsiranda atliekant tam tikrą veiksmą, pavyzdžiui, perduodant turtą, t.y. tokios sutarties sudarymas ir įvykdymas sutampa. Įvykusi atidedamoji sąlyga neturi grįžtamosios galios todėl, kad iki perduodant daiktą, sutarties apskritai nėra. Pavyzdžiui, šalys sudarė automobilio dovanojimo sutartį su

sąlyga, kad apdovanotasis per dvejus metus įstos studijuoti į universitetą. Net ir atsiradus sąlygai, dovanojimo sutartis bus laikoma sudaryta ne nuo šalių sutarties sudarymo ar sąlygos atsiradimo, o nuo daikto perdavimo apdovanotajam. Tai paaiškintina tuo, kad dovanojimo sutartis yra realinė. Pažadas padovanoti turtą ar turtinę teisę ateityje, net jei įformintas rašytiniu sandoriu, nelaikomas dovanojimo sutartimi (CK 6.465 str. 2 d.).

Trečia, nuo sutarties sudarymo iki sąlygos atsiradimo daikto savininko sudaryti sandoriai, susiję su daikto valdymu, lieka galioti ir sąlygai atsiradus. Pavyzdžiui, šalys sudarė buto pirkimo – pardavimo sutartį su atidedamąja sąlyga. Iki šios sąlygos atsiradimo pardavėjas išnuomojo butą ir nuomos sutartis buvo įregistruota viešajame registre. Tokiu atveju, net ir įvykus atidedamajai pirkimo – pardavimo sutartyje numatytai sąlygai, nebus taikoma grįžtamoji sąlygos galia, nes tai reikštų būtinumą panaikinti nuomos sutartį, kas galėtų pažeisti nuomininko teises. Kai išnuomoto daikto nuosavybės teisė iš nuomotojo pereina kitam asmeniui, registruotina nuomos sutartis lieka galioti naujam savininkui, jeigu iš nuomos sutarties atsiradusios teisės buvo įregistruotos viešajame registre (CK 6.494 str. 1 d.). Taigi nuomos sutartis liks galioti.

Ketvirta, daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika tenka pirkėjui tik nuo atidedamosios sąlygos atsiradimo momento, grįžtamoji sąlygos galia netaikoma. Jei sudaryta pirkimo – pardavimo su atidedamąja sąlyga sutartis, daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika iki sąlygos atsiradimo tenka pardavėjui. Daiktui žuvus, pardavėjo prievolė, tačiau jis netenka ir teisės reikalauti, kad pirkėjas sumokėtų. Kai pirkimo – pardavimo sutartis sudaryta su naikinamąja sąlyga, daikto nuosavybės teisė pereina pirkėjui nuo sutarties sudarymo, jei sutartyje nenumatyta kitaip, kartu pirkėjui pereina ir daikto atsitiktinio žuvimo ar sugedimo rizika (CK 4.52 str. 1 d.). taigi atsitiktinė daikto žūtis iki naikinamosios sąlygos atsiradimo panaikina pirkėjo pareigą gražinti daiktą, tačiau kartu panaikina ir pardavėjo pareigą gražinti sumokėtą sumą. Darytina išvada, kad kai yra prievolė perduoti daiktą ir nustatyta atidedamoji ar naikinamoji sąlyga, atsitiktinės daikto žūties ar sugedimo rizika iki sąlygos įvykdymo tenka skolininkui.

Penkta, iki sąlygos atsiradimo daikto savininkas gali naudotis daiktu, gauti jo duodamus vaisius. Nuo sutarties sudarymo iki atidedamosios sąlygos atsiradimo daiktu naudojasi pardavėjas, o pirkėjas, įvykus sąlygai, neturi teisės reikalauti, kad pardavėjas perduotų iš daikto gautus vaisius. Taigi pirkėjo teisė į daikto vaisius atsiranda tik nuo sąlygos atsiradimo, atgal ši teisė negalioja. Nuo sutarties sudarymo iki naikinamosios sąlygos atsiradimo, daikto savininkas yra pirkėjas. Įvykus sąlygai, pardavėjas negali reikalauti iš pirkėjo, kad šis jam perduotų daikto vaisius, gautus iki naikinamosios sąlygos atsiradimo.

Grižtamosios galios principo taikymo teisinės pasekmės priklauso nuo to, kokia yra sąlyga – atidedamoji ar naikinamoji, todėl tikslinga atskirai aptarti principo įtaką prievolėms su atidedamąja ir naikinamąja sąlyga.

3. Grižtamosios galios principo taikymas prievolėms su atidedamąja sąlyga

Atidedamoji sąlyga suspenduoja prievolės egzistavimą ir vykdytinumą. Tačiau atsiradus atidedamajai sąlygai, dėl grižtamosios galios principo pripažįstama, kad prievolė atsirado ne nuo sąlygos atsiradimo momento, o nuo tada, kai prievolės šalys susitarė dėl sąlyginės prievolės, t.y. nuo sutarties sudarymo. Pavyzdžiui, šalys sudarė sutartį vasario 1 d., o atidedamoji sąlyga atsirado birželio 1 d. Tokiu atveju sutartis laikoma sudaryta būtent vasario 1 d., o ne birželio 1 d. Aptartinos svarbiausios atidedamosios sąlygos grižtamosios galios principo taikymo teisinės pasekmės.

Pirma, jeigu skolininkas prievolę įvykdė iki atsirandant sąlygai, tai jai atsiradus nebegali reikalauti grąžinti jam tai, ką perdavęs kreditoriui. Atsiradus atidedamajai sąlygai, pripažįstama, kad ji turi grįžtamąją galią ir skolininko pareiga egzistavo nuo sutarties sudarymo. Todėl skolininkas, nors ir įvykdęs pareigą iki sąlygos atsiradimo, vykdė galiojančią pareigą. Tačiau tais atvejais, kai skolininkas įvykdo prievolę iki atidedamosios sąlygos atsiradimo, o ši apskritai neatsiranda, jis gali reikalauti grąžinti jam tai, ką perdavė kreditoriui, kadangi jo pareiga neatsirado ir jis atliko veiksmus ar perdavė turtą neturėdamas tam jokio pagrindo.

Antra, atsiradus sąlygai kreditoriaus perleistos kitiems asmenims būsimos teisės į daiktą, esantį prievolės dalyku, galioja nuo atitinkamų sutarčių sudarymo, o ne nuo sąlygos atsiradimo. Pavyzdžiui, šalys sudaro daikto pirkimo – pardavimo sutartį su atidedamąja sąlyga. Pirkėjas tokiu atveju turi sąlyginę reikalavimo teisę, nuosavybės teisė į daiktą jam gali pereiti tik atsiradus sąlygai. Tačiau, nelaukdamas sąlygos atsiradimo, pirkėjas gali įkeisti daiktą, kuris, tikėtina, ateityje taps jo nuosavybe (CK 4.201 str. 5 d.). Kai iš tikrųjų įvykdoma atidedamoji sąlyga, pirkėjui pereina daikto nuosavybės teisė, o įkeitimo teisė laikoma atsiradusi ne nuo sąlygos atsiradimo, o nuo CK 4.213 str. nurodyto momento – įkeitimo sutarties sudarymo ar įkeitimo įregistravimo hipotekos registre momento.

Trečia, nuo sutarties sudarymo iki sąlygos atsiradimo skolininkas negali panaudoti prieš kreditorių varžymų ar kitokių sandorių, susijusių su prievolės dalyku. Nuo sutarties sudarymo iki sąlygos atsiradimo šalys privalo elgtis sąžiningai ir nesiimti jokių veiksmų, dėl kurių ateityje būtų apsunkintas ar taptų neįmanomas sutarties vykdymas. Pavyzdžiui,

pardavėjas neturi teisės perleisti daikto, dėl kurio jau sudaryta pirkimo – pardavimo sutartis su atidedamąja sąlyga, trečiajam asmeniui. Tokiu būdu būtų pažeistos pirminio pirkėjo teisės ir teisėti lūkesčiai. Todėl įvykus atidedamajai sąlygai pirminis pirkėjas turi teisę reikalauti, kad pardavėjas vykdytų savo prievolę ir perduotų daiktą sutartyje numatytais sąlygomis. Kreditorius gali ginčyti trečiųjų asmenų teises, argumentuodamas tuo, kad jis teises į prievolės dalyką įgijo anksčiau, t.y. kai tik sudarė sutartį. Taigi jei savininkas perleidžia daiktą, esantį prievolės dalyku, trečiajam asmeniui, atsiradus atidedamajai sąlygai tokia daikto perleidimo sutartis yra santykinai negaliojanti (nuginčijama), kadangi pažeidžia atsiradusią pirminio kreditoriaus teisę reikalauti perduoti jam daiktą⁵². Tokią sutartį pripažinti negaliojančia būtina tik dėl to, kad būtų apginti sąžiningos šalies privatūs interesai (CK 6.225 str. 3 d.). Teisę pareikšti ieškinį dėl santykinio sutarties negaliojimo turi sąžininga sutarties šalis, kuri nukentėjo dėl sutarties sudarymo, arba trečiasis asmuo, kurio naudai sutartis buvo sudaryta, ar asmuo, kurio teisės arba teisėtus interesus ta sutartis pažeidė (CK 6.227 str. 3 d.). Tačiau ir kreipiantis į teismą dėl sutarties, kuria perleistas daiktas, esantis prievolės dalyku pirminėje sutartyje, pripažinimo negaliojančia turi būti ginamos sąžiningų įgijėjų teisės. Turtas, buvęs pripažinto negaliojančiu sandorio dalyku, negali būti išreikalautas iš jį sąžiningai įgijusio trečiojo asmens, išskyrus CK numatytus atvejus (CK 1.80 str. 4 d., 4.96 str.). Tai reiškia, kad grįžtamoji sąlygos galia negali būti panaudota prieš sąžiningus trečiuosius asmenis, kurie iš skolininko įgijo daiktą ar daiktines teises į jį. Pažymėtina, kad tokia padėtis galima, kai sąlyginė sutartis nėra įregistruota viešajame registre. Jei sutartis įregistruota, pripažįstama, kad tretieji asmenys turėjo žinoti apie sąlyginės sutarties egzistavimą. Todėl, įgydami nuosavybės ar kitokią teisę į daiktą, dėl kurio jau yra sudaryta sutartis, tretieji asmenys negali būti laikomi sąžiningais, todėl jų teisės negali būti ginamos, su jais sudarytas sandoris negali būti panaudotas prieš pirminį kreditorių. Pavyzdžiui, šalys sudarė buto pirkimo – pardavimo sutartį, siedami pardavėjo pareigą perduoti pirkėjui nuosavybės teisę į butą su sąlyga, kad pirkėjas, būdamas paskutinio kurso studentas universitete, per vienerius metus įgis aukštąjį universitetinį išsilavinimą. Po sąlyginės sutarties sudarymo pardavėjas faktiškai pardavė butą trečiajam asmeniui. Pirminiam pirkėjui įvykdžius atidedamąją sąlyga ir įgijus aukštąjį universitetinį išsilavinimą per nustatytą terminą, paskesnė buto pirkimo – pardavimo sutartis laikytina nuginčijama. Pradinis pirkėjas gali būti suinteresuotas pirkimo – pardavimo sutarties įvykdymu, kadangi šalys susitarė dėl pirkėjui priimtinos turto kainos. Todėl pradinis pirkėjas turi

---

⁵² AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 158

teisę kreiptis į teismą ir prašyti pripažinti paskesnę pirkimo – pardavimo sutartį, sudarytą su trečiuoju asmeniu, negaliojančia. Tačiau jei paskesnis pirkėjas buvo sąžiningas, t.y. nežinojo ir neturėjo bei negalėjo žinoti apie tai, kad dėl jo perkamo buto jau yra sudaryta sutartis, butas negalės būti iš jo išreikalautas (CK 4.96 str. 2 d.), pradinis pirkėjas galės reikalauti iš pardavėjo atlyginti nuostolius, atsiradusius dėl pirminės pirkimo – pardavimo sutarties neįvykdymo.

4. Grįžtamosios galios principo taikymas prievolėms su naikinamąja sąlyga

Prievolė su naikinamąja sąlyga atsiranda ir vykdoma iš karto, sudarius sandorį, tačiau atsiradus sąlygai ji baigiasi. Šalys *ipso jure* gražinamos į ankstesnę padėtį⁵³. Laikoma sutarties tarsi ir nebuvus.

Grįžtamosios galios principas atsiradus naikinamajai sąlygai pasireiškia tuo, kad prievolė nustoja galioti nuo sudarymo dienos. Pavyzdžiui, pirkimo – pardavimo su atpirkimo teise sutartis pagal savo pobūdį yra sutartis su naikinamąja sąlyga. Pardavėjas turi teisę atpirkti daiktą per terminą, ne ilgesnį kaip penkeri metai. Pirkėjas turi pareigą daiktą valdyti, naudoti ir juo disponuoti taip, kad pardavėjas galėtų įgyvendinti atpirkimo teisę (CK 6.417 str. 1 d.). Jei pirkėjas perleistų daiktą tretiesiems asmenims, pardavėjas, norėdamas įgyvendinti savo atpirkimo teisę, galėtų reikalauti grąžinti daiktą iš trečiojo asmens. Pardavėjas taip pat turi teisę reikalauti, kad daiktas būtų išlaisvintas nuo bet kokių varžymų ar apribojimų, pirkėjo nustatytų nuo sutarties sudarymo iki atpirkimo teisės įgyvendinimo (CK 6.418 str. 2 d.). Analogiškai padariniai atsiranda ir kai panaikinama dovanojimo sutartis neįvykdžius jos sąlygos (CK 6.467 str. 2 d.). Taigi grįžtamosios galios principas, atsiradus naikinamajai sąlygai, pasireiškia tuo, kad daiktas grįžta ankstesniam savininkui, šalys gražinamos į pirminę padėtį.

Naikinamosios sąlygos atveju taikomi tokie patys sąlygos grįžtamosios galios ribojimai, kaip ir atidedamosios sąlygos atveju, pavyzdžiui, ginamos sąžiningų įgijėjų teisės.

---

⁵³ AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005. Page 160

VII DALIS

ŠALIŲ TEISĖS IR PAREIGOS NEATSIRADUS SĄLYGAI

Šalių teisės ir pareigos neatsiradus sąlygai priklauso nuo to, su kokios sąlygos buvimu ar nebuvimu buvo susietas prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas.

Neatsiradus atidedamajai sąlygai, prievolė nesukelia teisinių pasekmių, t.y. ji neatsiranda ar nepasikaičia. Pavyzdžiui, šalims susitarus dėl nuomos mokesčio sumažinimo nuomininkei pagimdžius vaiką per dvejus metus, sąlygai neatsiradus, nuomotojas neturės ir pareigos mažinti nuomos mokesčio.

Neįvykus naikinamajai sąlygai, prievolė tampa besąlyginė. Pavyzdžiui, dovanojimo sutartyje numačius, kad apdovanotojo nuosavybės teisė į dovaną baigiasi, jei šis per metus nuo dovanojimo sutarties sudarymo perleidžia dovaną tretiesiems asmenims, sąlygai neįvykus, apdovanotojo nuosavybės teisė į dovaną tampa besąlyginė.

IŠVADOS

Išnagrinėjus sąlyginių prievolių ypatumus bei šio instituto taikymą teismų praktikoje darytinos šios išvados:

1. Sąlyginė yra prievolė, kurios atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas priklauso nuo būsimos, tačiau nežinomos, neaiškaus įvykio ar veiksmo.
2. Sąlyginės prievolės gali susiklostyti įvairiais prievolių atsiradimo pagrindais, t. y. delikto, kvazisutartinių, vienašalių sandorių, įstatymo pagrindu, tačiau dažniausias sąlyginių prievolių atsiradimo pagrindas yra sutartis, t. y. sąlyginės prievolės susiklosto šalims išreiškus ir suderinus valią dėl tam tikrų sąlygų nustatymo.
3. Šalys nėra visiškai laisvos savo teisių ir pareigų atsiradimą, pasikeitimą ar pasibaigimą susieti su bet kokiais sąlygomis. Sąlygai keliami aukšti reikalavimai: pirma, tai turi būti būsima aplinkybė, antra, nežinoma, neaiški, tikėtina aplinkybė, trečia, objektyviai galima aplinkybė, ketvirta, teisėta, neprieštarauti viešajai tvarkai ir gerai moralei aplinkybė. Jei aplinkybės, lemiančios prievolės likimą, neatitinka minėtų reikalavimų, prievolė gali apskritai nesukelti jokių teisinių pasekmių.
4. Kai kurių prievolių siejimas su sąlygomis yra negalimas. Toks draudimas gali būti tiesiogiai numatytas teisės aktuose arba gali būti nulemtas prievolės esmės, sandorio sudarymo tikslų.
5. Praktiniu požiūriu ypatingai svarbu yra atskirti sąlyginę prievolę nuo terminuotos ir nuo preliminariosios sutarties. Pagrindinis skiriamasis terminuotų ir sąlyginių prievolių bruožas – terminuotos prievolės atveju asmuo turi tam tikrą teisę, tačiau jos įgyvendinimas galimas suėjus nustatytam terminui, tuo tarpu, esant sąlyginei prievolei, iki sąlygos atsiradimo reikalavimas įvykdyti prievolę negalimas, nes asmuo tokios teisės neturi, ji gali iš viso neatsirasti. Pagrindinis skirtumas tarp preliminarios sutarties ir sąlyginės sutarties – preliminarios sutarties atveju yra tik susitariama, kad ateityje bus sudaryta pagrindinė sutartis, o sutartis su atidedamąja sąlyga yra pagrindinė, egzistuojanti sutartis, tik jos vykdymo pradžia ar pabaiga yra priklausoma nuo tam tikrų būsimų aplinkybių atsiradimo arba neatsiradimo.

6. Tarp teisės subjektų susiklostančių santykių įvairialypiškumas lemia ir tai, kad sąlygos, su kuriomis gali būti siejamas prievolių atsiradimas, pasikeitimas ir pabaiga, taip pat gali būti labai įvairios. Didžiausią praktinę reikšmę turi sąlygų skirstymas į atidedamąsias, kurios atideda prievolės atsiradimą ar jos pasikeitimą, ir naikinamąsias, kurios panaikina prievolės šalių teises ir pareigas, t.y. grąžina šalis į *status quo*. Taip pat svarbus yra sąlygų skirstymas į atsitiktines, nuo šalių valios nepriklausančias ir mišrias: atsitiktinės ir santykinai valinės sąlygos paprastai galioja, atidedamoji visiškai priklausanti nuo skolininko valios sąlyga negalioja, bet priklausanti nuo kreditoriaus valios – galioja.
7. Sąlygos atsiradimas ar neatsiradimas paprastai siejamas su tam tikru terminu. CK reglamentuotos teisinės pasekmės, kurias sukelia sąlygos atsiradimas ar neatsiradimas per nustatytą terminą, taip pat tie atvejai, kai terminas nenustatytas. Jeigu sąlygos įvykdymo terminas nėra nustatytas, sąlyga gali būti įvykdyta bet kuriuo metu. Jei paaiškėja, kad aplinkybė neatsiras, laikoma, kad sąlyga neįvykdyta.
8. Prievolės šalys privalo elgtis sąžiningai tiek sudarant, tiek vykdant sutartį. Reikalavimo elgtis sąžiningai, sąlyginių prievolių atveju ypatumas - draudimas padėti atsirasti ar neatsirasti sąlygai. Nesąžiningu kliudymu ar padėjimu sąlygai atsirasti laikomi suinteresuotos šalies veiksmai, kurie pažeidžia galiojančias imperatyvias teisės normas, viešąją tvarką, prieštarauja geros moralės ar teisingumo reikalavimams. Įstatyme nustatyti padariniai, atsirandantys šaliai elgiantis nesąžiningai, veikia, kaip sąžiningos šalies interesų apsaugos mechanizmas.
9. Vienas iš probleminių sąlyginių prievolių instituto aspektų yra šalių padėtis iki sąlygos atsiradimo. Pripažįstama, kad tam tikras šalis siejantis teisinis ryšys egzistuoja nuo šalių susitarimo – joms draudžiama nesąžiningai elgtis ir kliudyti atsirasti ar neatsirasti sąlygai. Kol neatsirado atidedamoji sąlyga, prievolė yra tarsi „iššaldoma“, todėl kreditorius negali reikalauti, kad skolininkas įvykdytų prievolę. Prievolės, susijusios su naikinamąją sąlyga, ypatumas yra tas, kad ji baigiasi atsiradus sąlygai.
10. Atsiradus sąlygai veikia grįžtamosios galios principas: jeigu sąlyga yra atidedamoji, tai pripažįstama, kad prievolė atsirado nuo sudarymo, o ne nuo sąlygos atsiradimo. Jei sąlyga naikinamoji, tai pripažįstama, kad šalių nesiejo prievoliniai santykiai, šalys grąžinamos į ankstesnę padėtį. Šis

principas užtikrina teisėtų lūkesčių įgyvendinimą, nes šalys tikisi, kad jų teisė ir pareigos atsiradus sąlygai bus tokios, kokios būtų sutarties sudarymo momentu.

11. Sąlyginių prievolių įstatyminis reglamentavimas yra minimalus. Be to, teismų praktikoje šis institutas nėra plačiai taikomas. Todėl sąlyginių prievolių ypatumų aiškinimas bei šio instituto taikymas praktikoje dažnai yra gana problematiškas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Teisės aktai:

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262, su pakeitimais ir papildymais

II. Lietuvos teisės specialioji literatūra:

1. AMBRASIENĖ, Dangutė, *et al.* *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Trečioji laida, Vilnius, 2006
2. KONTAUTAS, Tomas. *Draudimo sutarčių teisė*. Monografija, Justitia, Vilnius, 2007
3. ŽOMAKSIMAITIS, Mindaugas, VANSEVIČIUS Stasys. *Lietuvos valstybės ir teisės istorija*. Justitia, Vilnius, 1997
4. MIKELĖNAS, Valentinas. *Prievolių teisė*. Justitia, Vilnius, 2002
5. MIKELĖNAS, Valentinas. *Sutarčių teisė*. Justitia, Vilnius, 1996
6. MIKELĖNAS, Valentinas, VILEITA, Alfonsas, TAMINSKAS, Algirdas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos*. Justitia, Vilnius, 2001
7. MIKELĖNAS, Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė*. Pirmas tomas. Justitia, Vilnius, 2003
8. NEKROŠIUS, Ipolitas, NEKROŠIUS, Vytautas, VĖLYVIS, Stasys. *Romėnų teisė*. Vilnius, 1999
9. STASKONIS, Vladas, *et al.* *Civilinė teisė*. Vijusta, Kaunas, 1997

III. Užsienio teisės specialioji literatūra:

1. AGALLOPOULOU, Penelope. *Basic Concepts of Greek Civil Law*. Ant. N. Sakkoulas, Athens, 2005
2. ANSON, William. *Principles of the English Law of Contract*. Oxford at the Clarendon Press, 1959
3. FURMSTON, M. P. *Law of Contract*. 12th edition, Butterworths, London, Dublin, Edinburgh, 1991
4. FURMSTON, Michael. *The Law of Contract*. 3rd edition, LexisNexis Butterworths, 2007

5. KOFFMAN, Laurence, MACDONALD, Elizabeth. *The Law of Contract*. 6th edition, Oxford University Press, 2001
6. MCKENDRICK, Ewan. *Contract Law: Text, Cases and Materials*. 3rd edition, Oxford University Press, 2008
7. PEEL, Edwin. *The Law of Contract*. 12th edition, Sweet&Maxwell London 2007
8. STANNARD, John. *Delay in the Performance of Contractual Obligations*. Oxford University Press, 2007

IV. Praktinė medžiaga:

1. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio mėn. 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-725/2008
2. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio mėn. 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-865-467/2008
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2008 m. liepos mėn. 3 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos dėl actio Pauliana, netiesioginio ieškinio, sulaikymo teisės ir prevencinio ieškinio institutų taikymo apžvalga
4. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. vasario mėn. 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-127/2008
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio mėn. 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-593/2007
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio mėn. 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-497/2007
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio mėn. 10 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2007
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2006 m. lapkričio mėn. 6 d. nutarimas civilinėje byloje Nr. 3K-P-382/2006
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio mėn. 5 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-370/2006

10. Lietuvos apeliacinio teismo 2006 m. sausio mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-102/2006
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. spalio mėn. 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-515/2005
12. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. spalio mėn. 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-328
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. rugsėjo mėn. 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-837

SANTRAUKA

Tam tikrais atvejais prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas priklauso nuo aplinkybės buvimo ar nebuvimo ateityje. Tokios prievolės vadinamos sąlyginėmis. Šiame darbe yra analizuojamas sąlyginių prievolių institutas. Siekiama atskleisti pagrindinius sąlyginių prievolių ypatumus, išnagrinėti šių prievolių teisinį reglamentavimą bei instituto taikymą teismų praktikoje.

Pirmoje magistrinio darbo dalyje išsamiai atskleidžiama sąlyginės prievolės samprata. Analizuojami sąlyginės prievolės ypatumai, atsiradimo pagrindai, santykis su kitų rūšių prievolėmis. Pateikiama daugybė sąlyginių prievolių pavyzdžių bei paaiškinama, kokių prievolių galiojimas negali būti siejamas su jokiais sąlygomis. Antroji ir trečioji darbo dalis skirta aplinkybių, su kuriomis gali būti siejamas prievolės atsiradimas, pasikeitimas ar pasibaigimas, analizei: nurodomi svarbiausi reikalavimai, kuriuos turi atitikti tokios aplinkybės; taip pat detalai išnagrinėjamos įvairios sąlygų rūšys ir nustatoma, kad nuo sąlygos rūšies priklauso ir skirtingos sąlygos sukeltos teisinės pasekmės. Nuo ketvirtos iki septintos dalies aptariamas sąlygos poveikis iš prievolės kylančioms šalių teisėms ir pareigoms. Akcentuojama yra šalių pareiga elgtis sąžiningai iki sąlygos atsiradimo ir po jos atsiradimo, nurodomos nesąžiningo elgesio pasekmės. Taip pat išsamiai analizuojama yra šalių padėtis iki atidedamosios sąlygos atsiradimo bei po naikinamosios sąlygos įvykimo. Paaiškinama grįžtamosios galios veikimo principo esmė, jo taikymo išimtys ir ypatumai.

Taigi darbe yra iškeliamos problemos, lemiančios sudėtingą sąlyginių prievolių instituto taikymą praktikoje, nagrinėjami konkretūs sąlyginių prievolių pavyzdžiai. Nemažas dėmesys skiriamas šio instituto taikymo teismų praktikoje analizei.

SUMMARY

CONDITIONAL OBLIGATION: CONCEPTION, PECULIARITY AND APPLICABILITY IN LITIGATION

In some cases, the emergence, change or expiration of a contractual duty depends on the presence or absence of a future and uncertain event. These obligations are called conditional. This work is an analysis of the institute of contingent obligations. The aim of this work is to reveal the essential features of a contingent obligation, to consider the legal framework of the obligations and to analyse the application of conditional obligations by the judiciary.

The first part of this work discloses in detail the concept of conditional obligation. It analyses the main features of the conditional obligations, the framework of their emergence, relations with other types of obligations. It also presents many examples of conditional obligations and explains which obligations can not be linked to any conditions.

The second and the third part of this work is devoted to the analysis of events, which may be linked to the emergence, change or expiration of the conditional obligation. These parts point out the most important requirements, which must be met by such events. The various types of conditions are also examined in detail and it is found that different types of conditions cause different legal consequences.

The last parts of this work analyse the impact of the condition on the rights and obligations of contracted parties. It is highlighted the obligation to act in good faith before the occurrence of conditions and after its occurrence, consequences of fraudulent behavior are indicated. There is also a detailed analysis of the status of parties before the occurrence of the suspensive condition and after occurrence of the resolutive condition. It is explained the essence of the principle of retroactive operation, the exemptions to the application of this principle and its special features.

Consequently, this work raises problems, which determine complex application of contingent obligations in practice, deals with specific examples of conditional obligations. Considerable attention is given to the application of conditional obligations in case-law.